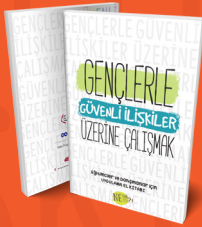

Ne Var Ne Yok?! Projesi

GENÇLERLE GÜVENLİ İLİŞKİLER ÜZERİNE ÇALIŞMAK

Uygulama Kitabı
Etki Değerlendirme
Raporu

NE VAR?
NE YOK?!

info@cinselsiddetlemucadele.org
cinselsiddetlemucadele.org

Sosyal Etki Danışmanı/Araştırmacı
Tuba Emiroğlu

Tasarım
Büşra Erinkurt

İstanbul, Aralık 2020

Bu araştırma raporunun tasarımı EMpower Vakfı tarafından desteklenmiştir.
Kitabın içeriğinden sadece Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde EMpower Vakfı'nın görüş veya tutumunu yansıtmaz.

içindekiler

Önsöz	7
1- Giriş	8
2- Ne Var Ne Yok?! Projesi Hakkında	9
Projenin değişim teorisi	
Etki analizinin kapsamı	
3- Araştırmada Kullanılan Yöntemler	12
4- Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı ve Etkisi	14
Araştırma katılımcılarının demografik özellikleri	
Uygulama kitabını edinme	
Kitabın kullanım biçimleri	
4.1 Projenin Eğitimciler/Uzmanlar Üzerindeki Etkisi	21
Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair bilgisi artar	
Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair farkındalığı artar	
Eğitimcilerin gençler arası sosyal duygusal ilişkilerdeki şiddet davranışlarını fark etme kapasitesi artar	
Eğitimcilerin gençleri şiddet durumlarında yönlendirme becerisi artar.	
Eğitimcilerin uygulamaları yürütme kapasitesi artar	
Eğitimcilerin kişisel hayatında ortaya çıkan etki	
4.2 Projenin Gençler Üzerindeki Etkisi	35
Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlar hakkında bilgi düzeyi pozitif yönde değişir	
Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara farkındalığı artar	
Gençler kendilerini sosyal duygusal ilişkilerinde daha rahat ifade etmeye başlar	
Gençlerin sınır oluşturabilme ve bu sınırı koruyabilme kapasitesi artar	
Gençlerin şiddet içermeyen sosyal ve duygusal ilişkiler kurmaya başlar	
5- Sonuç ve Öneriler	48

Önsöz

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet gündelik hayatımızda yaygın şekillerde karşımıza çıkıyor. Basına yansıyan ve/veya resmi olmayan verilere göre 2020 yılında Türkiye’de en az 300 kadın öldürüldü. Aralarında pek çok genç kadının da yer aldığı bu cinayetlerin failleri çoğunlukla kadınların partnerleri, eski partnerleri, yakınları ya da kendilerine musallat olan kişiler. Şiddetin en yüksek oranda yakınlarımızdan geldiğini bile bile aşkı ve aileyi kutsallaştırmaya devam etmenin; kıskanmayı, sahiplenmeyi, baskıyı ilişkilerin olmazsa olmazı olarak görmenin; ikili cinsiyet sistemi üzerine kurulu toplumsal cinsiyet rollerinin, homofobinin, transfobinin ve heteroseksizmin bu cinayetleri beslediğini biliyoruz. Çocukların ve gençlerin kapsamlı ve kapsayıcı cinsellik eğitimine erişmelerinin; saygı, empati, haklar, kişisel sınırlar, onay ve güvenli ilişkilerin özellikleri üzerine konuşabilecekleri araçlara ulaşmaları önündeki engellerin kaldırılmasının bu toplumsal algıyı dönüştürmek ve şiddeti önlemek noktasında kritik bir öneme sahip olduğunu düşünüyoruz.

Okumak üzere olduğunuz araştırma raporu, gençlerin daha güvenli ilişkiler yaşamalarını ve şiddeti tanıyabilmelerini desteklemek üzere 2016 yılından bu yana geliştirerek yaygınlaştırmaya çalıştığımız gençlik çalışmalarımızın etkisini görebilmek amacıyla hazırlandı. Araştırma bize gösterdi ki, hem eğitimcilerin hem de gençlerin flört şiddeti, dijital şiddet, güvenli ilişki kavramlarına yönelik bilgi düzeyleri arttığında, bu kavramların ilişkilerindeki yansımalarını sorgulamaya başlamaları ve şiddeti önlemek için yöntem arayışına girmeleri mümkün oluyor. Ayrıca gençlere yönelik uygulamalar, gençler ve yetişkinler arasında bir bağ ve ortak dil kurarak gençlerin ihtiyaç duyduklarında çevrelerindeki yetişkinlerden destek isteme oranını olumlu yönde etkiliyor.

Raporun bize sunduğu veriler ışığında uygulamaların daha çok gence ulaşması için çalışmaya devam edeceğiz. Kapsamlı cinsellik eğitimi gibi önleyici çalışmalar ve İstanbul Sözleşmesi gibi hukuki dayanaklarla şiddetin önlenebileceğine inanıyoruz.

Araştırmayı yürüterek kitabın etkisini görmemizi sağlayan araştırmacı sevgili Tuba Emiroğlu’na; anketi cevaplayarak deneyim ve görüşlerini bizimle paylaşan tüm uzmanlara ve gençlere katkıları için teşekkür ediyoruz.

NVNY Proje ekibi,

Aralık 2020

1- Giriş

Cinsel şiddetin varlığının ve yarattığı hasarların azaltılmasına ve ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yürütmek amacıyla Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği 2014 yılında kurulmuştur. Cinsel şiddetin görünürlüğünün ve cinsel şiddete ilişkin farkındalığın artması, farklı cinsel şiddet biçimleri ile mücadele yöntemlerinin geliştirilmesi ve bilinir erişilebilir hale gelmesi derneğin ana hedeflerini oluşturmuştur. Bu bağlamda farklı meslek grupları, ebeveynler ve gençler derneğin hedef gruplarından bazılarını oluşturmaktadır. Dernek kuruluşundan bu yana seminer, atölye ve farkındalık artırıcı etkinliklerle hedef kitleleri ve başka gruplar üzerinde sosyal etki yaratmaktadır.

Derneğin temel çalışmalarından birini de gençlere yönelik çalışmalar oluşturmaktadır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin gençlik alanında başlattığı koruyucu önleyici çalışmaların başında ise Ne Var Ne Yok?! Projesi gelmektedir. Proje gençlerin ve eğitimcilerin toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık, akranlar arası zorbalık, sanal şiddet, kişisel sınırlar, onay kavramı ve flört şiddeti konularında farkındalıklarının artırılmasına yönelik kurgulanmıştır.

Eğitimcilerin gençler arası ilişkilere olan yakın tanıklığı ve bu ilişkilerde olası şiddet

durumlarının ortaya çıkmasını önleme potansiyeli bu grubu proje için anahtar konuma getirmiştir. Bu durum aynı zamanda Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı'nın ortaya çıkmasındaki temel motivasyondur. Buradan hareketle uygulama kitabında eğitimcilerin uygulama öncesinde ihtiyaç duyabileceği temel bilgileri ve eğitimcilere yönelik uygulama sürecini kolaylaştıracak öneriler yer almış son olarak örnek uygulamalara da yer verilerek uygulayıcıların farklı ihtiyaçlarını gözeten bir uygulama kitabı hazırlanmıştır.

Elinizde tuttuğunuz bu rapor Ne Var Ne Yok?! projesi kapsamında hazırlanan Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı'nın yarattığı etkiyi anlamak ve bu etkiyi en üst düzeye çıkarabilmek için hazırlanmıştır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği uygulama kitabının etkisini analiz etmek ve raporlaştırmak için bağımsız bir uzmanla çalışmıştır. Bu raporla daha fazla gencin sosyal ve duygusal ilişkilerinde karşılaştıkları şiddet örüntülerini fark etmesine ve bununla mücadele edebilmesine küçük de olsa bir katkı sunmayı ve bu alanda daha çok çalışma yürütülmesine kapı aralamayı dileriz.

2- Ne Var Ne Yok?!

Projesi Hakkında

Ne var Ne Yok?! projesi gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde ortaya çıkabilecek şiddet olgusuna odaklanmakta ve gençler, eğitimciler ve gençlerle çalışan uzmanlarda toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık, akranlar arası zorbalık, sanal şiddet, kişisel sınırlar, onay kavramı ve flört şiddeti konularında farkındalık yaratmayı hedeflemektedir.

Ne Var Ne Yok?! projesinin ortaya çıkmasındaki temel amaçları Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışma Uygulama Kitabı özelinde incelediğimizde karşımıza çıkan en belirgin hedef flört şiddeti, akran zorbalığı, sanal şiddet ile mücadelede psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin kapasitelerini artırmaktır. Bu kapasite artırma ise farklı boyutlarda ele alınabilir. Öncelikle alanda kullanılmaya hazır; yaşadığımız dijital/görsel dünyanın ihtiyaçlarını karşılayacak, gençler için uygun dil ve yaklaşıma sahip, güçlendirici görsel materyaller üretmek. İkinci olarak ise rehber öğretmenler ve uzmanlara yürütecekleri çalışmalarda başvurabilecekleri uygulama örnekleri sunmak.

Projenin ilk aşaması 2016-2017 eğitim öğretim yılında, İstanbul'daki 7 farklı kamu, özel ve meslek lisesinde, okul rehberlik

birimlerinin de katılımı ile yürütülmüştür. Gençler ve eğitimcilere yönelik atölye ve bilgilendirme toplantılarını kapsayan bu aşamanın sonunda "Şiddet Bir Sınırı Aşmaktır: Gençlerin Toplumsal Cinsiyet ve Flört Şiddeti Algılarına Yönelik Araştırma Raporu", hazırlanmıştır. Son olarak eğitimcilere yönelik bilgilendirici broşür ve etki analizini yürüttüğümüz "Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı" hazırlanmıştır. Güncellenerek ve genişletilerek İkinci baskısını yapmış olan uygulama kitabı bugüne kadar yaklaşık 1000 eğitimci ve uzmana postayla ulaştırılmıştır. Kitap aynı zamanda güncellenerek ve genişletilerek online erişime de açılmıştır.

Gençlik çalışmaları alanında başlatılan bu proje etkisini daha çok genci kapsayacak şekilde yaygınlaştırmak için yaygınlaştırma programı ile devam ediyor. Yaygınlaştırma programı liselerde görev yapan psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmenlerine, STK ve yerel yönetim uzmanlarına yönelik farkındalık ve kapasite güçlendirme çalışmalarını kapsamaktadır. Ayrıca uygulama kitabının alan uzmanlarına ulaştırılmasına da devam edilmektedir.

a) Projenin değişim teorisi

Ne Var Ne Yok?! Projesi kapsamında hazırlanan **Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı**'nın yarattığı değişimi ortaya çıkarabilmek amacıyla etki değerlendirme sürecinin başlangıç noktası olarak projeye ait bir değişim teorisi hazırlanmıştır. Etki ölçümü gerçekleştirilirken değişim teorisini kullanmanın önemi, söz konusu şablonun projenin nihai hedefine giden güzergahta farklı düzeylerdeki sonuçları (outcomes) arasında ilişki kuran bir yol haritası niteliği taşımasıdır. Bu sebeple hazırlanan değişim teorisinde projenin amacı, paydaşlar/faydalanıcılar ve değişimler/sonuçlar gibi hedef basamakları yer almaktadır.

Değişim teorisi hazırlanırken ilk adım olarak projenin nihai hedefi tespit edilmiştir: Gençlerin şiddet içermeyen sosyal ve duygusal ilişkiler kurabilmesi.

Bununla birlikte projenin, bu nihai hedefe ulaşması için gençler ve eğitimciler/uzmanlar özelinde farklılaşan hedeflerinin belirlenmesi önemli görülmüş ve her iki faydalanıcı grup için ayrı ayrı proje amacı ve bu amaçla ilişkili değişim ve ara değişimler sıralanmıştır. Gençler ve uzmanlar için belirlenen amaçlar sırasıyla:

- Gençlerin sınır oluşturabilme ve bu sınırı koruyabilme kapasitesi artar
- Eğitimcilerin/uzmanların gençler arası şiddeti önleme, şiddetin seviyesi artmadan müdahale etme ve şiddet sonrası destek sunma kapasitesi artar.

Ancak bu iki amacın gerçekleşebilmesi için daha kısa sürede ortaya çıkacak ve bu amaçların gerçekleşebilmesi için “ön koşul” olarak işlev görecektir değişim hedefleri tespit edilmiştir. Bu hedefler aşağıdaki tablodan takip edilebilir.

Ara Değişimler	Değişimler	Hedef	Nihai Hedef	Tanımlanan Problem
Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlar hakkında bilgi düzeyi pozitif yönde değişir	Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili kavramlara dair farkındalıkları artar	Gençlerin sınır oluşturabilme ve bu sınırı koruyabilme kapasitesi artar		<p>“• Eğitim ortamında artan şiddet olayları ve gençler arasında şiddetin normalleştirilmesi</p> <p>• Eğitimcilerin ve danışmanların, gençlerle yürütecekleri şiddeti önleme çalışmaları konusunda yöntem ve materyal eksikliği yaşaması</p> <p>• Gençlerin sosyalleşme alanlarından biri okul olmasına rağmen; gençlik döneminin duygusal, cinsel ve sosyal gelişiminin önemli ve yok sayılamaz bir bileşeni olan flört olgusunun, toplumsal yapı nedeniyle bu alanlarda yeterince konuşulamaması</p> <p>• Yaşadığımız dijital/görsel dünyada; şiddet konusunda gençlerin gelişim dönemine uygun bir dil ve yaklaşıma sahip, yaratıcı ve güçlendirici görsel materyallerin eksik oluşu”</p>
Eğitimcilerin/uzmanların flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair bilgisi artar	Gençler kendilerini sosyal duygusal ilişkilerinde daha rahat ifade etmeye başlar			
Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair farkındalığı artar		Eğitimcilerin/uzmanların gençler arası şiddeti önleme, şiddetin seviyesi artmadan müdahale etme ve şiddet sonrası destek sunma kapasitesi artar.	Gençlerin şiddet içermeyen sosyal ve duygusal ilişkiler kurabilmesi	
Eğitimcilerin/uzmanların gençler arası sosyal duygusal ilişkilerdeki şiddet davranışlarını fark etme kapasitesi artar	Eğitimcilerin/uzmanların gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışma becerileri artar			
Eğitimcilerin/uzmanların gençleri şiddet durumlarında yönlendirme becerisi artar.				
Eğitimcilerin/uzmanların uygulamaları yürütme kapasitesi artar				

—■ Tablo 1: Proje değişim teorisi

b) Etki analizinin kapsamı

Projenin değişim teorisinin oluşturulmasının ardından etki analizi için nasıl bir kapsam belirleneceği planlanmıştır. Etki analizinde Ne Var Ne Yok?! Projesi'nin tüm bileşenleri değil proje kapsamında hazırlanan uygulama kitabının yarattığı etkiye odaklı bir etki analizi yürütmek amaçlanmıştır. Araştırmanın kapsamı da buna göre oluşturulmuştur.

Bu bağlamda öncelikle kitabın içerik analizi yapılmış ve ulaşılan sonuçların projenin değişim teorisiyle ilişkisi kurulmuştur.

Eğitimciler/uzmanlar için değişim teorisinde belirlenmiş “ara değişimlere” öncelikli olarak odaklanmak hedeflenmiştir. Ayrıca kitabı edinen ve kullanan eğitimcilerin temas kurduğu, kendileriyle kitap-taki uygulamaları yürüttüğü gençlerin de bu çalışmaların etkisiyle belirli değişimler geçirdiği öngörüldüğü için gençler de etki analizinin kapsamında yer almıştır. Gençlerle “hedef”, “değişim” ve “ara değişim” düzeyinde bir etki değerlendirme analizi yürütülmüştür.

3- Araştırmada

Kullanılan Yöntemler

Değişim teorisinin oluşturulmasından sonra proje ekibi ile etki araştırmasında hangi değişimlerin ölçülmesinin gerektiğine dair bir önceliklendirme çalışması yapılmıştır. Etki değerlendirme çalışması kapsamında projenin doğrudan hedef grubu olan gençler ve eğitimci/uzmanlar üzerindeki etkinin araştırılması ve analizi hedeflenmiştir.

Uygulama kitabının etkisi karma yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada içerik analizi, anket, birebir görüşme, odak grup görüşmesi, gibi niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemleriyle veri toplanmıştır.

Projenin etkisinin anlaşılabilmesi için öncelikle eğitimcilerle birebir derinlemesine görüşmeler ve bir odak grup toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden elde edilen verilerin de desteğiyle eğitimci ve uzmanlara yönelik bir etki anketi hazırlanmış ve bugüne kadar kitabı edinmiş eğitimci ve uzmanlara gönderilmiştir.

Ayrıca görüşme yapılan eğitimcilerin temas kurduğu gençlere erişebilme olanağının ortaya çıkması ile uygulama kitabı aracılığıyla gençlerle yürütülen çalışmaların gençler üzerindeki etkisi de analiz edilmek istenmiştir. Bu amaçla eğitimciler aracılığıyla gençlere ulaştırılmak üzere

ikinci bir anket hazırlanmıştır. Uygulanan anketler ile eğitimciler ve gençlerin hangi alanlarda güçlendiğini ortaya koymak hedeflenmiştir.

Uygulama kitabını kullanan 350 eğitimci ve uzmana gönderilen ankete 37 katılımcı yanıt vermiş öte yandan kendisine anket ulaştırılan 43 gencin ise 39'u gençler için hazırlanmış ankete yanıt vermiştir.

Bu noktada araştırmanın örnekleme ilişkin bir not düşmek gerekirse; eğitimci ve uzmanların oluşturduğu örneklemin farklı meslek grupları, şehir ve cinsiyet kategorilerini kapsayacak şekilde olmasına özen gösterilmiştir. Öncelikle uygulama kitabı postalanan katılımcılara e-posta yoluyla anket ulaştırılmış ve anketin doldurulması yönünde hatırlatıcı e-postalar atılmıştır. Ardından kitabı pdf olarak edinen, mail adresi bilinmeyen katılımcılara ulaşmak üzere sosyal medya iletişimi sağlanmıştır.

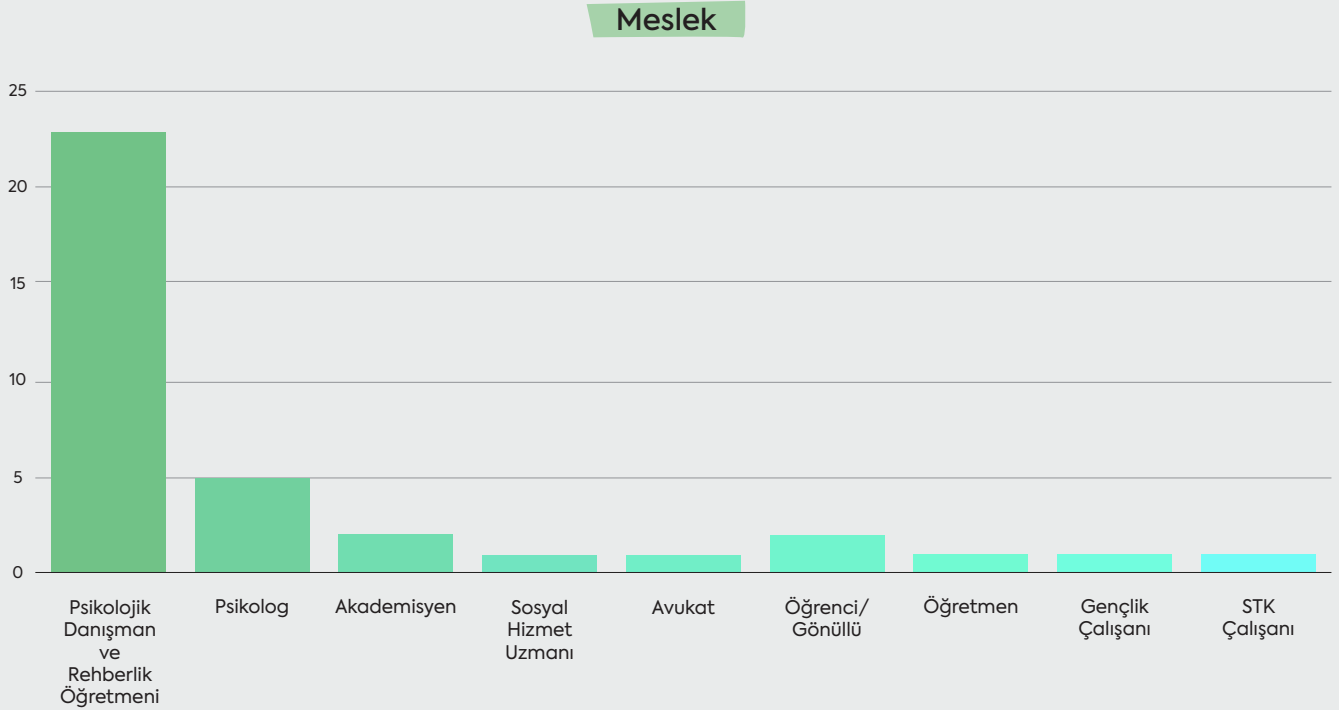
Genç katılımcılara ise yukarıda da belirttiğimiz gibi görüşme yaptığımız eğitimciler aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu noktada belirtmek gerekir ki görüşmeyi kabul eden eğitimciler öğrencileriyle güçlü bir bağ kurmuş, onlarla uygulama kitabından faydalanarak yoğun şekilde çalışmış ve kişisel olarak da kitaptan ve projeden etkilenmiş insanlardan oluşmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak eğitimciler aracılığıyla ulaştığımız gençlerin proje hedeflerine ulaşma bağlamında örnek bir grubu oluşturdukları söylenebilir. Başka bir deyişle araştırma kapsamında ulaşılabildiğimiz gençler, etkinin en yüksek düzeyde ortaya çıktığı genç grubu oluşturmaktadır. Gençlere ilişkin sonuçlar okunurken bu bilginin akılda tutulması önemli bulunmuştur.

4- Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı ve Etkisi

a) Araştırma katılımcılarının demografik özellikleri

Uygulama kitabının hedef grubunun eğitimi ve uzmanlardan oluşan geniş bir meslek grubundan oluşuyor olması, ön-

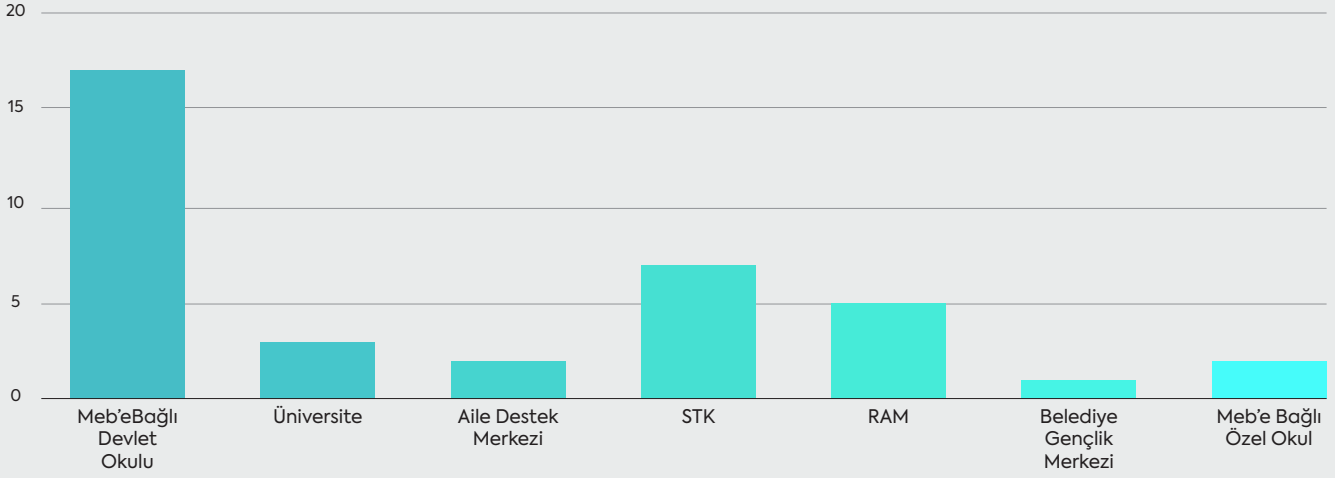
celikle sosyal etki araştırmasına katılan katılımcıların hangi meslek gruplarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğini anlamayı gerekli kılmıştır.

Grafik 1 : Meslek

Katılımcıların mesleki profilleri incelendiğinde 23 psikolojik danışman ve rehber öğretmen, 5 psikolog, 2 öğrenci/gönüllü ve 2 akademisyenin yanı sıra 1'er kişinin de sosyal hizmet uzmanı, avukat, gençlik çalışanı, öğretmen ve STK çalışanı olduğu görülmektedir.

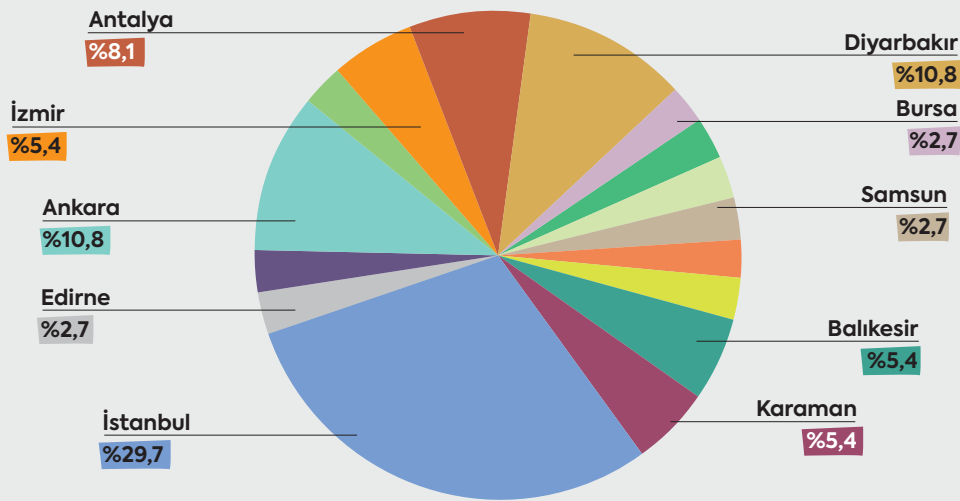
Çalıştığım Kurum Türü

Grafik 2 : Çalışılan kurumun türü

Katılımcıların %45.9'u olmak üzere neredeyse yarısının MEB'e bağlı devlet okulunda görev yaptığı görülmüştür. Rakamsal verilere göre ise 17 kişi MEB'e bağlı, 7 kişi STK, 5 kişi RAM, 3 kişi üniversitede çalışmaktadır. Bununla birlikte MEB'e bağlı özel okullarda ve Aile Destek Merkezi'nde 2 kişinin çalıştığı görülürken, 1 kişi de Belediye Gençlik Merkezi'nde çalıştığını belirtmiştir.

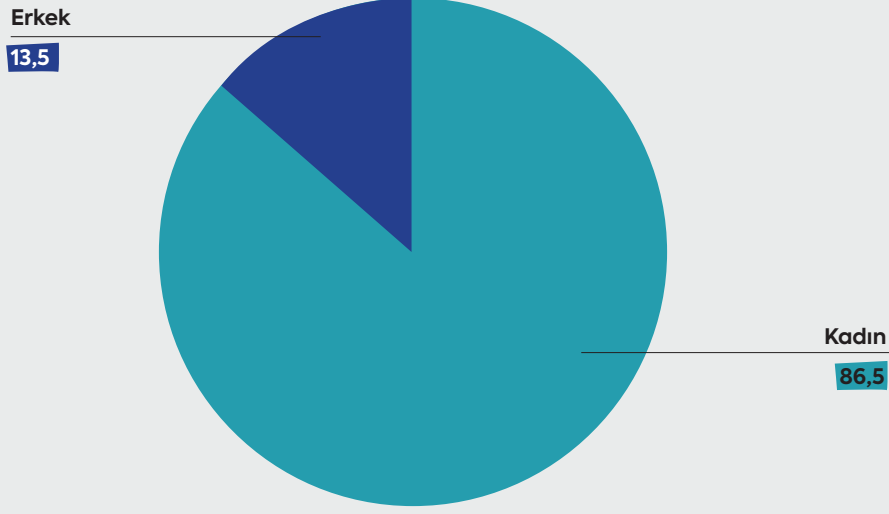
Çalıştığım Şehir

Grafik 3: Çalışılan şehir

Katılımcıların şehirlere göre dağılımında ise beklendiği gibi İstanbul en yoğun katılımın gerçekleştiği il olurken katılımcıların farklı illerden araştırmaya katıldıkları görülmüştür.

Tanımladığım Cinsiyet

Grafik 4: Tanımlanan cinsiyet

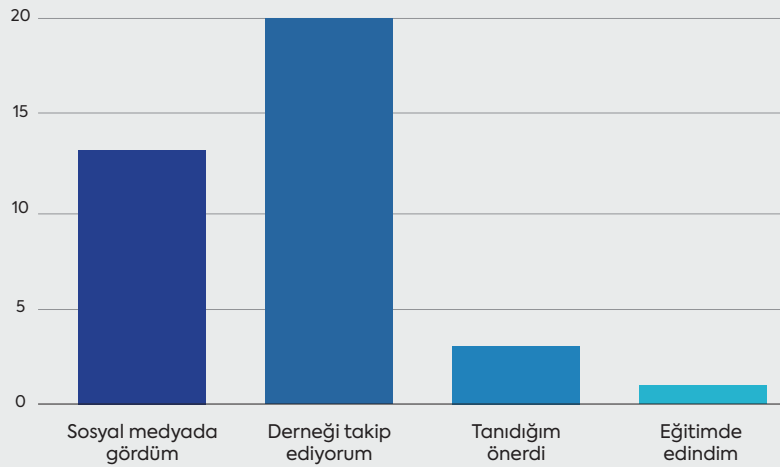
Son olarak katılımcılarımızın %86'sını kadın, %13'ünü erkek katılımcılar oluşturmuştur.

b) Uygulama Kitabını Edinme

Yürüttüğümüz etki değerlendirme çalışmasının ilk bölümünde katılımcıların uygulama kitabını nereden duydukları, nasıl edindikleri ve kitabı edindikten önce veya sonra proje kapsamında herhangi bir atölyeye katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

“Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak”

Uygulama Kitabını İlk Nereden Duydunuz?

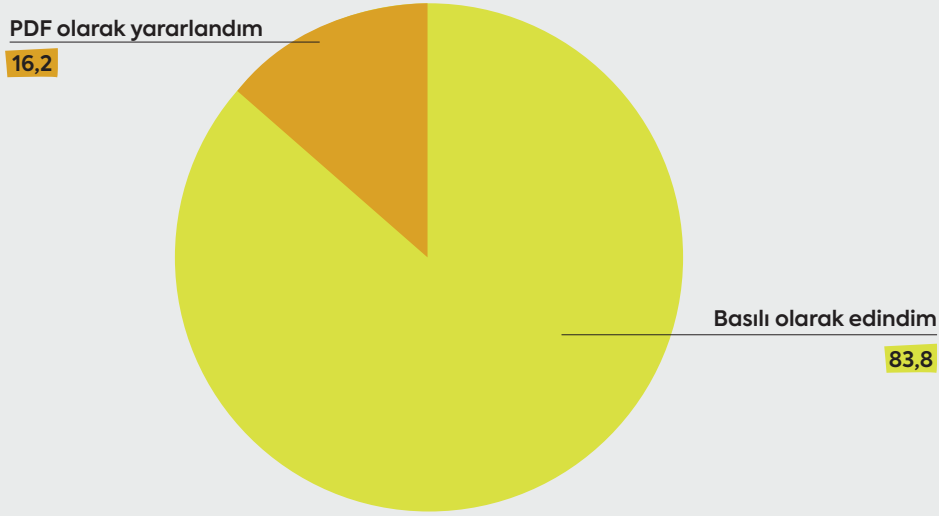

Grafik 5 : Uygulama kitabından haberdar olma kaynağı

Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı'ndan haberdar olma şekillerine bakıldığında ise 37 kişinin 20'si derneği takip ederek, 13'ü sosyal medya takibiyle, 3 kişi tanıdık önerisiyle

ve 1 kişi ise katıldığı atölye aracılığıyla kitaptan haberdar olduğunu belirtmektedir. Bu veri, katılımcıların derneği ve projeyi halihazırda takip ediyor olduklarını göstermesi açısından önemlidir.

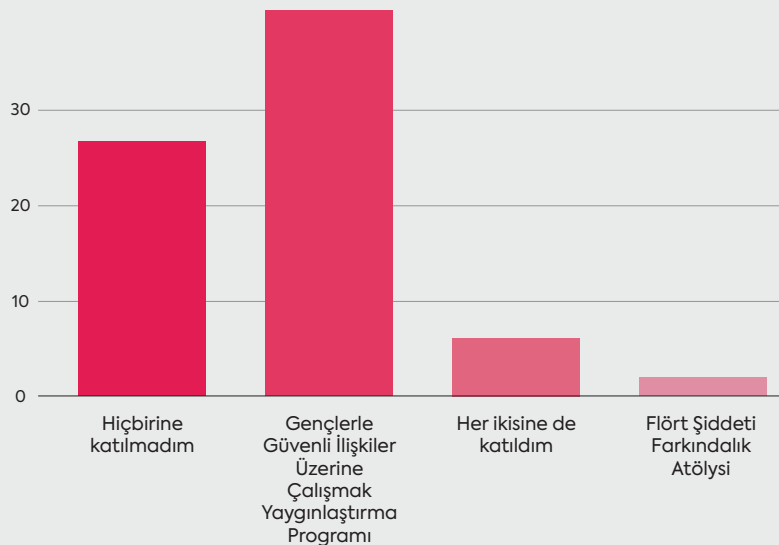
Uygulama Kitabını Nasıl Edindiniz?

Grafik 6: Uygulama kitabına erişim

Bununla birlikte kitabın edinme aşamasında da yine katılımcıların dernekle ve proje ekibiyle temas kurarak kitabı basılı olarak almayı talep ettiği görülmüştür.

Aşağıdaki atölyelerden herhangi birinde yer aldınız mı?

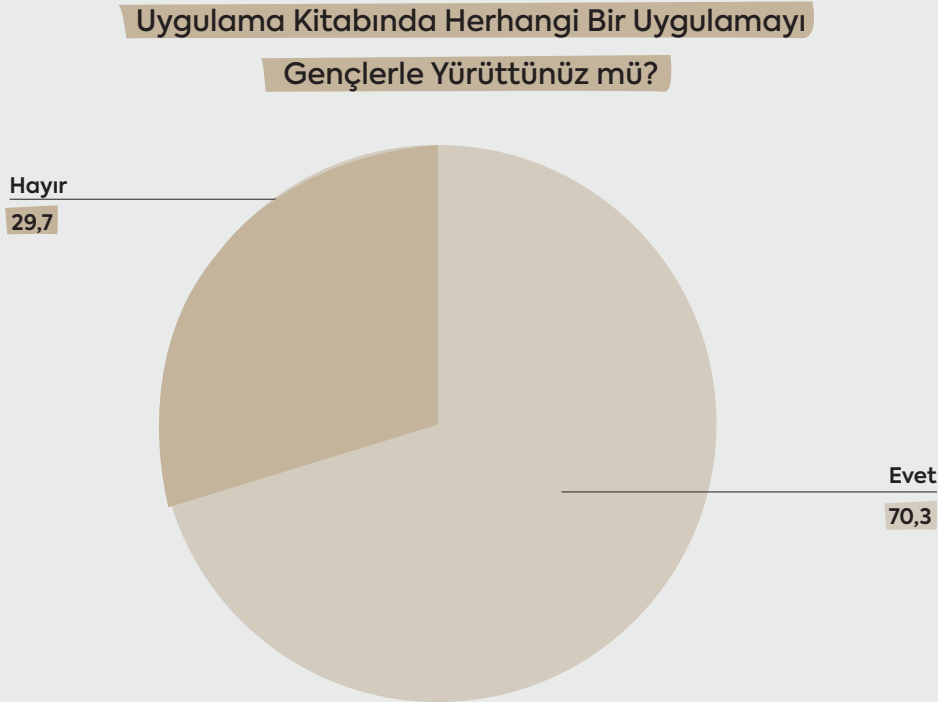
Grafik 7: Katılım Sağlanan Atölyeler

Sosyal etki anketini yanıtlayan 37 anket katılımcısının 30'u uygulama kitabı ve projeye ilişkili atölyelerin hiçbirine katılmadığını belirtmiştir. 5 gün süren Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Yaygınlaştırma Programı'na 4 kişi; 1 günlük Flört Şiddeti Farkındalık Atölyeleri'ne 1 kişi ve her iki atölyeye de katılan 2 kişi bulunmaktadır.

c) Kitabın kullanım biçimleri

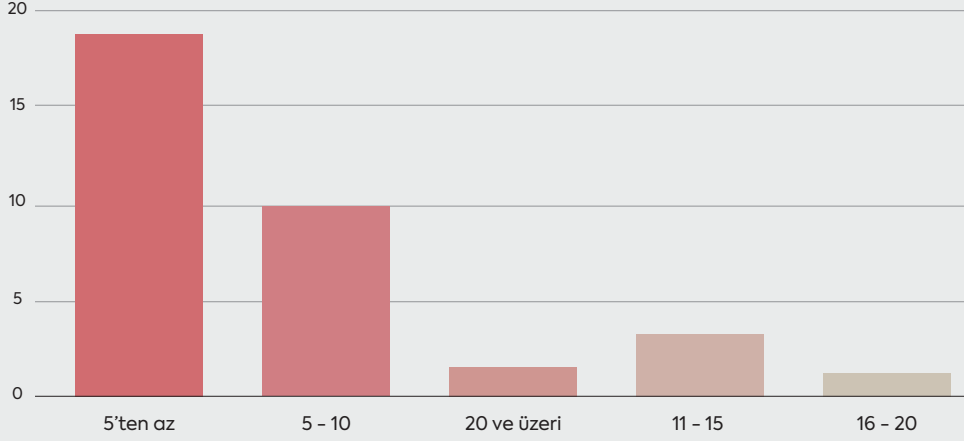
Raporun etki analizi bölümüne geçmeden kullanıcıların kitabı kullanma biçim ve sıklığını ele almak da önemli görülmüştür.

Bu amaçla önce katılımcılara kitaptaki uygulamaları yürütüp yürütmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %70'i bu soruya evet yanıtını vermiştir. Uygulama yapan uzmanların kaç kez uygulama yaptıkları ise bu soruyu desteklemek üzere sorulmuştur. 5-10 ve 10-15 aralığında uygulama yapma sıklığının, en yoğun yanıtları oluşturduğu görülmüştür. Ancak grafiğin genel okuması yapıldığında katılımcıların %54.3'ünün 5'ten az uygulama yaptığı anlaşılmaktadır.

— Grafik 8: Kitaptan uygulama yürütme

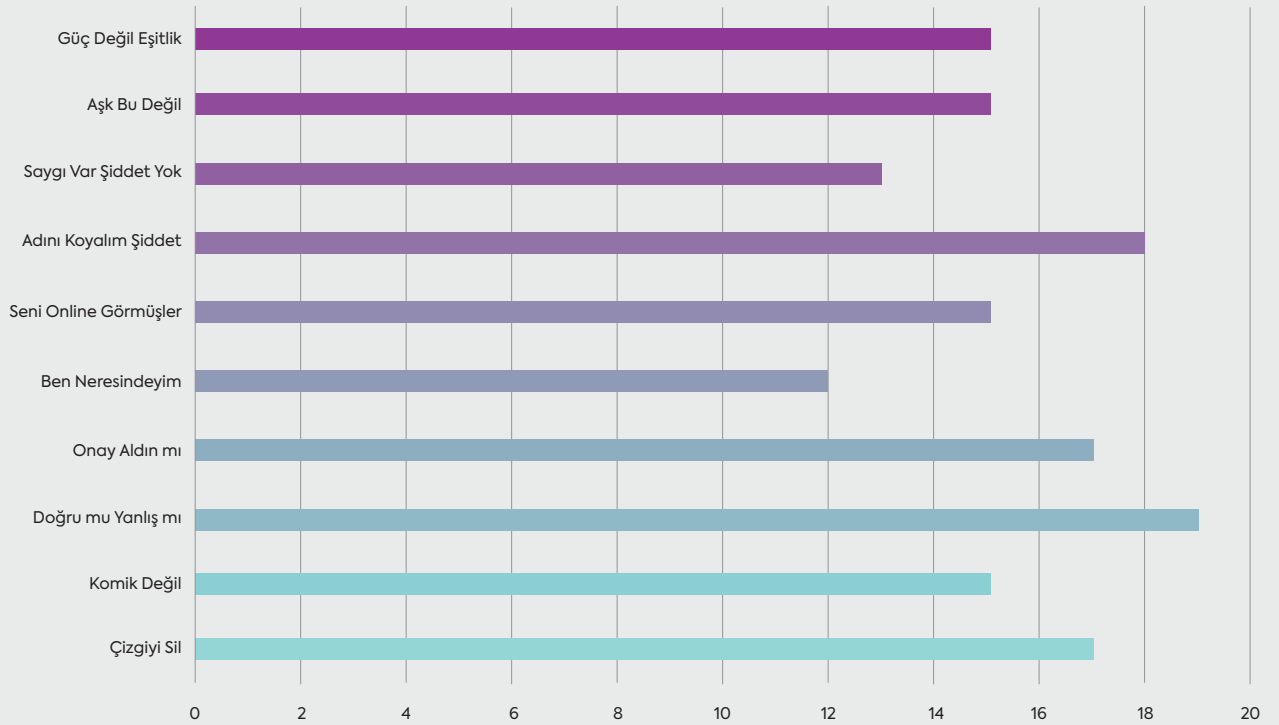
Kaç Kez Uygulama Yaptırdığınızı Düşünüyorsunuz?

Grafik 9: Uygulama sıklığı

Bu iki veriyi desteklemek amacıyla kitapta yer alan her bir uygulamanın ayrı ayrı yürütülme oranlarına da odaklanılmıştır. Bu soru ile uzmanlar ve eğitimcilerin en sık başvurduğu uygulamanın hangisi olduğu anlaşılacak istenmiştir.

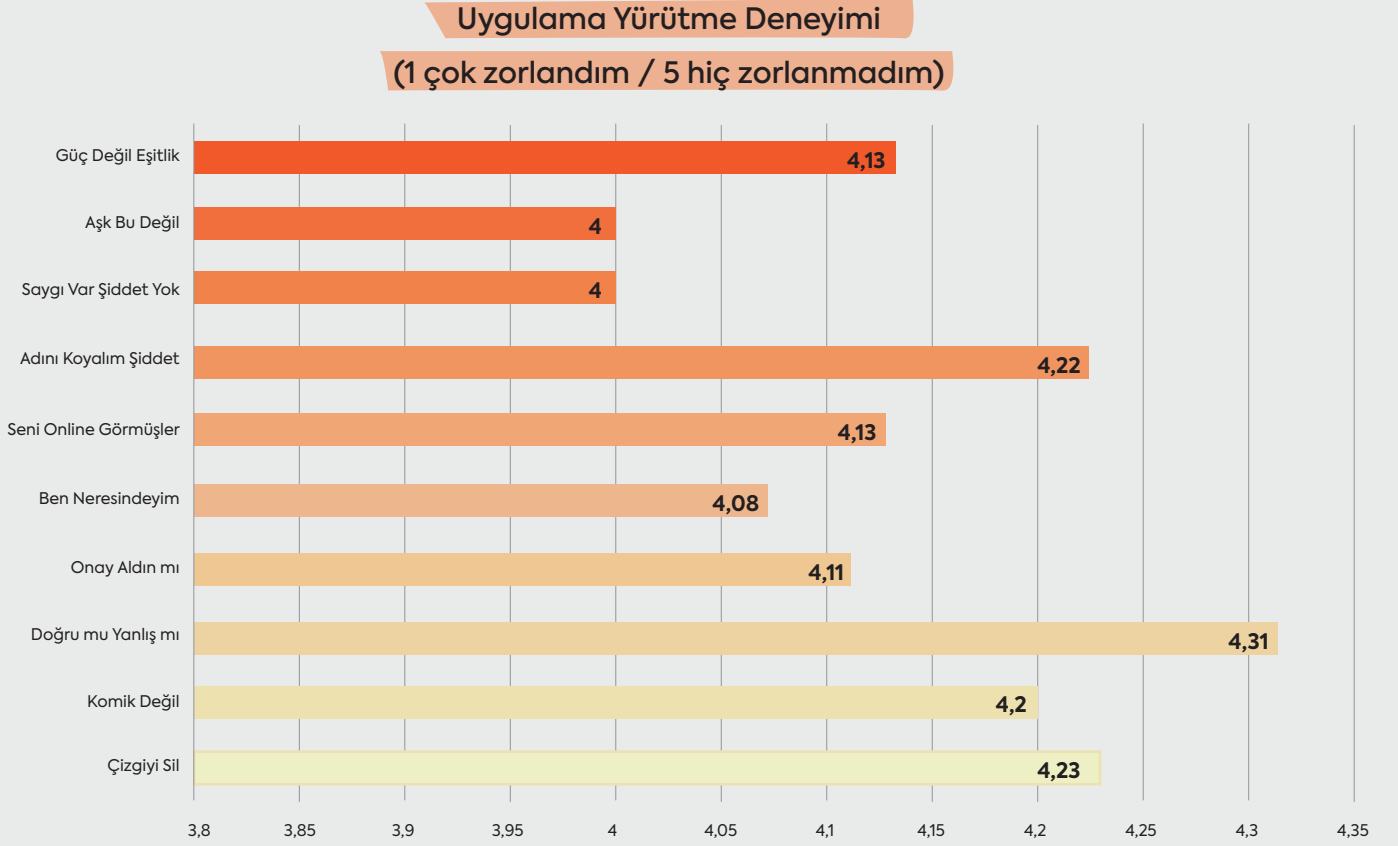
Uygulamaların Yürütme Oranı

Grafik 10: Uygulamaların yürütülme oranı

Yukarıdaki grafikten de görüleceği gibi “Doğru mu, Yanlış mı?”, “Adını Koyalım: Şiddet” ve “Çizgiyi Sil!” ile “Onay Aldın

mı?” başlıca tercih edilen uygulamaları oluşturmaktadır.

— Grafik 11: Uygulama yürütme deneyimi

Öte yandan uygulamaların yürütülme oranları ile katılımcılar açısından zor/kolaylık bağlamında nasıl algılandıklarının, başka bir ifade ile tercih edilen uygulamaların uygulama kolaylığı nedeni ile mi tercih edildiği anlaşılacak istenmiştir. Grafikten de görüleceği gibi en çok tercih edilen uygulamalar ile yürütmek açısından görece kolay bulunan uygulamaların 4’te 3’ü aynıdır. Farklı olarak “Komik Değil” isimli uygulama yürütücüler tarafından kolay bulunmuştur.

Araştırma kapsamında kitabı edinmiş ancak bugüne kadar uygulama yürütememiş uygulayıcılara da belirli sorular yöneltilmiş ve hem uygulama yapmama nedenleri hem de kitabı uygulama yapmak dışında kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Soruların

yanıtlarına bakıldığında 4 kişinin çalıştığı kurumdan kaynaklı sebeplerle, 2 kişinin kişisel nedenlerle, 2 kişinin uygulama yürütmek için kendini yetkin görmemesinden ve son olarak 2 kişinin de uygulamaları öğrencilerinin yaş grubuna uygun bulmamasından kaynaklı olarak henüz uygulama yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1 Projenin Eğitimciler/ Uzmanlar Üzerindeki Etkisi

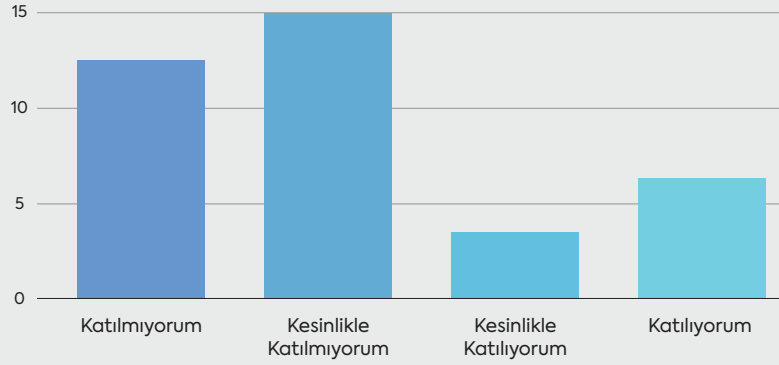
Bu bölümde Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı'nın öncelikli hedef grubu olan eğitimciler ve uzmanlar üzerindeki etkisine odaklanacağız. Yürüttüğümüz araştırma göstermiştir ki eğitimci ve uzmanlar edindikleri uygulama kitabıyla farklı açılardan güçlenmişlerdir. Kitapta yer alan özellikle temel kavramlara ilişkin bölümlerin eğitimci ve uzmanların alana dair bilgi ve farkındalığını artırdığı, ayrıca kitapta yer alan uygulama örnekleri ve yürütülürken dikkat edilecek noktalara dair önerilerin eğitimci ve uzmanların belirli beceriler edinmelerine destek olduğu görülmüştür. Bu bölümde uygulama kitabının etkisi aşağıdaki başlıklar altında incelenmiştir.

- Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair bilgisi artar
- Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair farkındalığı artar
- Eğitimcilerin gençler arası sosyal duygusal ilişkilerdeki şiddet davranışlarını fark etme kapasitesi artar
- Eğitimcilerin gençleri şiddet durumlarında yönlendirme becerisi artar
- Eğitimcilerin uygulamaları yürütme kapasitesi artar

a) Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair bilgisi artar

Araştırmamız kapsamında hem gerçekleştirdiğimiz görüşmeler hem de anket sonuçları, uygulama kitabının en önemli sonuçlarından birinin flört şiddeti, sanal şiddet ve güvenli ilişki kavramlarıyla ilgili bilgi düzeylerindeki değişim olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda araştırmada üzerinde önemle durulan konulardan birisi flört şiddeti kavramının bilinirliğine, uygulama kitabının katkısının ne olduğunu ortaya koyabilmektir.

Uygulama Kitabı ile Flört Şiddeti Kavramını Duydum

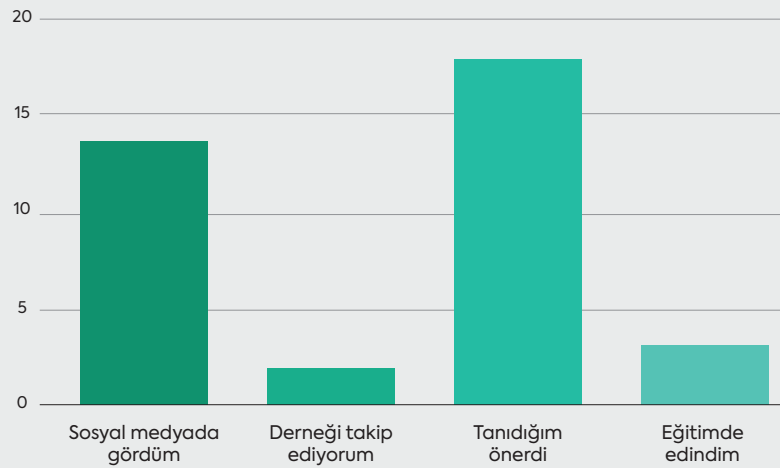

Grafik 12: Uygulama Kitabının Flört Şiddeti Kavramının Bilinirliğine Etkisi

Alanda çalışan uzmanların %27'si uygulama kitabı sayesinde "flört şiddeti" kavramıyla tanıştıklarını belirtmişlerdir. %73'ü ise bu kavramı uygulama kitabından bağımsız bir şekilde bildiklerini belirten yanıtları tercih etmişlerdir. Ortaya çıkan bu sonuç, uzmanların %27'sinin uygulama kitabı sayesinde "flört şiddeti" kavramıyla tanışması, kitabın önemli bir pozitif yönlü sosyal etkisini ortaya koymaktadır.

"Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak"

Uygulama Kitabını ilk nereden duydunuz?

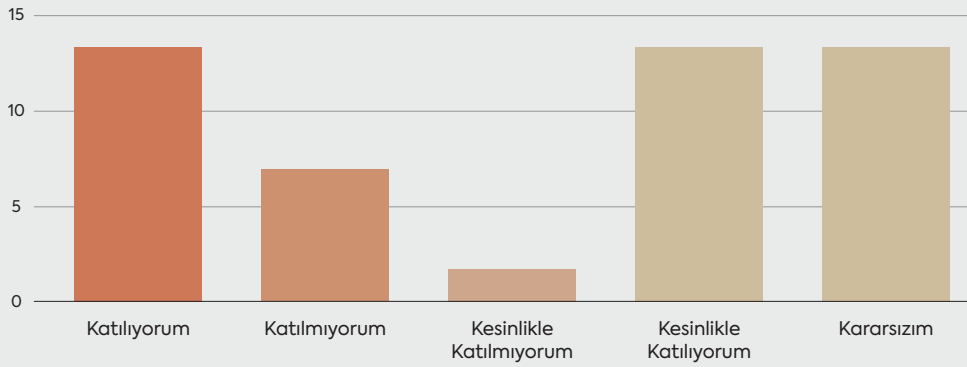

Grafik 13: Flört şiddeti kavramına dair bilgi düzeyi

Alanda çalışan uzmanların “flört şiddeti” kavramını ilk kez duymasalar da bu kavram hakkındaki bilgilerinde bir değişim olup olmadığı ikinci önemli sorudur. Buna göre, uzmanların %86.4’ü uygulama ki-

tabının etkisiyle “flört şiddeti” kavramına dair bilgi düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız kalan uzmanların oranı %8.1 iken, negatif yönlü görüş bildirenler ise %5.4’tür.

Uygulama Kitabı ile Flört Şiddetinin Hangi Biçimlerde Ortaya Çıkabileceğini Öğrendim

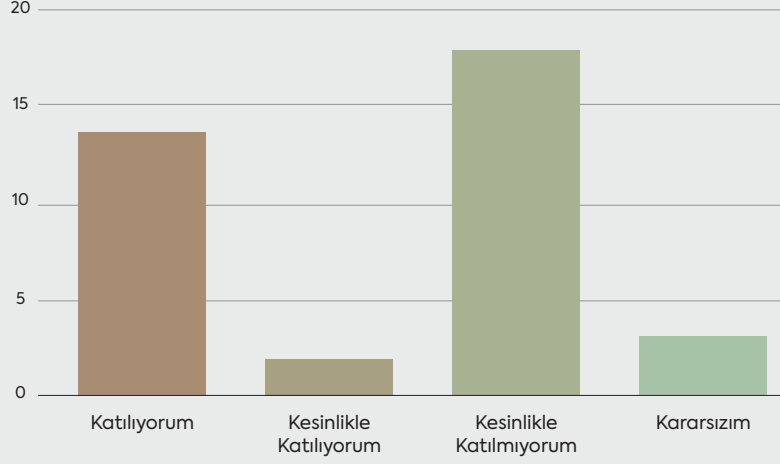

Grafik 14: “Flört Şiddeti”nin ortaya çıkış biçimleri hakkında bilgi

Yine flört şiddeti kavramına ilişkin bir başka önemli nokta da bu şiddet türünün hangi biçimlerde ortaya çıktığına dair uzman ve eğiticilerin yeni bilgiler edinip edinmedikleridir. Alanda çalışan uzmanların %70.2’si flört şiddetinin ortaya hangi biçimlerde çıkabileceğini uygulama kitabının katkısıyla öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız kalan uzmanların oranı %8.1’dir. Flört şiddetinin ortaya çıkış biçimleri hakkında uygulama kitabından bağımsız bir şekilde fikir sahibi olduklarını belirten uzmanların oranı ise %21.6’dır.

Uygulama Kitabı ile Güvenli İlişki

Kavramınadair Bilgim Arttı

— Grafık 15: “Güvenli İlişki” kavramına dair bilgi

Flört şiddetine ilişkin bir başka önemli kavram olarak “güvenli ilişki” kavramı karşımıza çıkmaktadır. Eğitimci ve uzmanların gençlerle yakın teması da göz önüne alındığında güvenli ilişkinin ne olduğuna ve güvenli ilişkiyi ayırt edebilmeye dair bilgi sahibi olmaları uygulama kitabının önemli bir pozitif etkisi olarak karşımıza çıkar. Uygulama kitabının etkisiyle güvenli ilişki kavramına dair bilgi düzeyinde ciddi oranda bir artış görülmektedir. Bu konuda uzmanların %48.6’sı tereddütsüz bir şekilde uygulama kitabı sayesinde güvenli ilişki kavramına dair bilgi düzeyinde artış olduğunu belirtmiştir. Genel çerçeveye bakıldığında ise uzmanların %91.8’i bu konuda pozitif yönlü görüş bildirmiştir. Uygulama kitabının konusu kavrama ilişkin bilgi düzeyinde bir değişiklik yaratmadığını belirten uzman-

ların oranı %2.7 iken, bu konuda kararsız görüş bildirenler ise %5.4 oranına sahiptir. Bu konuda katılımcılarımızdan birinin görüşme esnasında söylediği şu cümleler anlamlıdır.

Özellikle bu ilişkilerin isimlendirilmesinde diyeyim, yani mesela hangi davranışlar güvenliye girer, hangileri güvensize girer, güçlendim... Güvensiz, şiddet içeren ilişki, davranışların ayırımı zaten evet biliyorduk ama bu etkinlikleri böyle arka arkaya sürekli uygulayınca insan daha bir farkında daha hassas oluyor aslında. O hassasiyeti perçinledi ya bende. (Eğitimci görüşü)

Araştırmamız esnasında gerçekleştirdiğimiz görüşmeler de ulaştığımız sonuçları destekler nitelikte idi. Görüştüğümüz eğitimciler kitapta yer alan ve aldıkları ilişkili

atölyelerde karşılarına çıkan kavramlardan sıklıkla bahsetmekte, bu kavramlara sık sık referans vermekte ve bu tartışmaların kendileri ve öğrencileri üzerindeki etkisini sıklıkla dile getirmektedir.

Kavramlar kısmı bana da iyi geldi. Atölyede de kavramları tartıştık. Hayatta karşılaştığımız, bizi rahatsız eden birçok şeyin adını koyma imkanı bulduk. Mesele algı inşası, gaslighting gibi veya işte mağdur suçlayıcılığı gibi. Bunların aslında kavramsal çerçevede olması ve bunları bu şekilde kullanıyor olmak bana iyi geldi. Bir diğeri de hem çocuk haklarında hem de kadın hakkıyla ilgili, iki modülü birden aldım, hak temelli yaklaşım. Bu kısım benim için çok önemliydi ve hiyerarşik ilişkilerin olduğu her yer aslında şiddete müsait ortamlardır şeklindeki o temel bakış açıları bana iyi geldi.

(Eğitimci Görüşü)

Kavramlar özellikle çok önemliydi. Dil... Biz de öğrencilerle çalışırken onu hep vermeye çalıştık. Söyleminiz değişirse, anlamı da değişir. Anlam değişirse insan

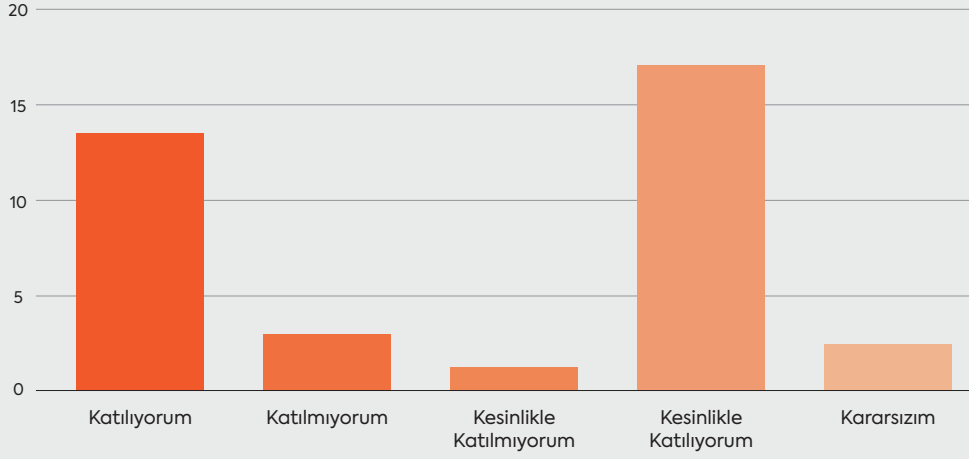
değişir, bizim yola çıkış noktamız. Yani çocuklara en sonunda bunu bu mesajı böyle yani çok güçlü bir vaziyette veriyordu. O yüzden dil değiştirmek, kavram değiştirmek, anlam değiştirmek bakış açısı değiştirmeye eşdeğerdir diye yola çıktık. (Eğitimci Görüşü)

b) Eğitimcilerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair farkındalığı artar

Raporun etki analizi bölümüne geçmeden kullanıcıların kitabı kullanma biçim ve sıklığını ele almak da önemli görülmüştür. Bu amaçla önce katılımcılara kitaptaki uygulamaları yürütüp yürütmedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %70'i bu soruya evet yanıtını vermiştir. Uygulama yapan uzmanların kaç kez uygulama yaptıkları ise bu soruyu desteklemek üzere sorulmuştur. 5-10 ve 10-15 aralığında uygulama yapma sıklığının, en yoğun yanıtları oluşturduğu görülmüştür. Ancak grafiğin genel okuması yapıldığında katılımcıların %54.3'ünün 5'ten az uygulama yaptığı anlaşılmaktadır.

Uygulama Kitabı ile Flört Şiddetinin Hangi Biçimlerde

Ortaya Çıkabileceğini Öğrendim

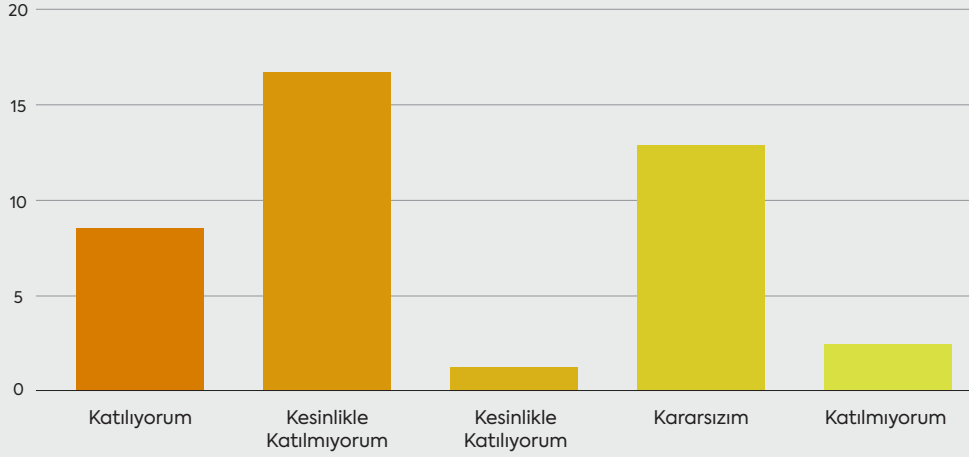
— Grafik 16: “Flört Şiddeti”nin yaygınlığına dair farkındalık

Flört Şiddetinin gündelik hayatın içindeki yaygınlığına dair farkındalığın artırılmasına ilişkin soruya yanıt olarak katılımcıların %83.7’si flört şiddetinin yaygınlığına dair farkındalık geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Flört şiddetinin yaygınlığı konusundaki farkındalıklarını uygulama kitabıyla ilişkilendiremeyen uzmanların oranı %10.8’dir. Kararsız kalarak olumlu ya da olumsuz görüş bildirmeyen uzmanlar ise %5.4’lik bir kesime denk düşmektedir.

Teknolojinin gün geçtikçe artan oranda gündelik hayatın içinde yer almaya başlaması ile sanal şiddet kavramı gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde önemli bir sorun alanına dönüşmüştür. Araştırmamızda eğitimcilerin uygulama kitabı ile sanal şiddet kavramına dair bir farkındalık kazanıp kazanmadıklarına da odaklanılmıştır. Aşağıdaki grafikten de görüleceği gibi ankete katılan eğitimcilerin %72’si sanal şiddet kavramı hakkında uygulama kitabı ile farkındalıklarının arttığını %8 ise kitabın böyle bir etkisinin olmadığını söylemiştir. Son olarak bu konuda %21,6 oranında kararsızım yanıtı alınmıştır.

Uygulama Kitabı ile Sanal Şiddet Kavramına

Dair Farkındalığım Arttı

— Grafik 17: “Sanal Şiddet” kavramına dair farkındalık

Flört Şiddetinin gündelik hayatın içindeki yaygınlığına dair farkındalığın artırılmasına ilişkin soruya yanıt olarak katılımcıların %83.7’si flört şiddetinin yaygınlığına dair farkındalık geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Flört şiddetinin yaygınlığı konusundaki farkındalıklarını uygulama kitabıyla ilişkilendiremeyen uzmanların oranı %10.8’dir. Kararsız kalarak olumlu ya da olumsuz görüş bildirmeyen uzmanlar ise %5.4’lük bir kesime denk düşmektedir.

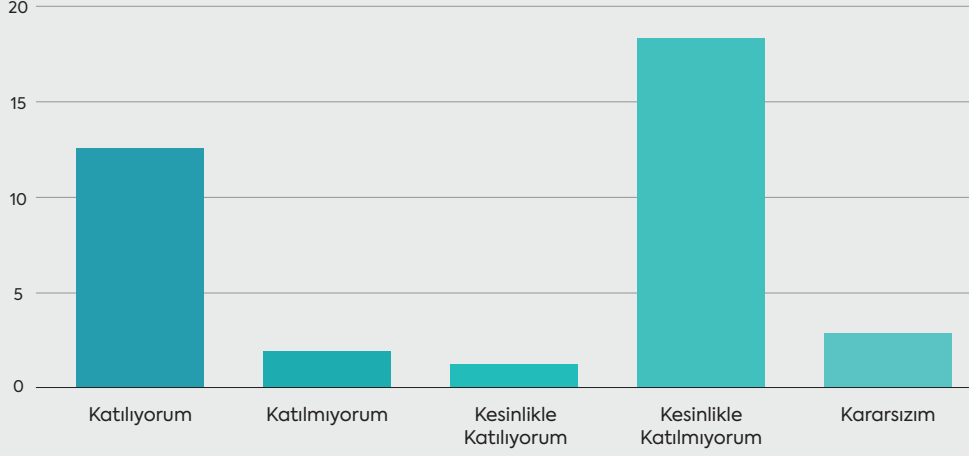
Teknolojinin gün geçtikçe artan oranda gündelik hayatın içinde yer almaya başlaması ile sanal şiddet kavramı gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde önemli bir sorun alanına dönüşmüştür. Araştırmamızda eğitimcilerin uygulama kitabı ile sanal şiddet kavramına dair bir farkındalık kazanıp kazanmadıklarına da odaklanılmıştır. Aşağıdaki grafikten de görüleceği gibi ankete katılan eğitimcilerin %72’si sanal şiddet kavramı hakkında uygulama kitabı ile farkındalıklarının arttığını %8 ise kitabın böyle bir etkisinin olmadığını söylemiştir. Son olarak bu konuda %21,6 oranında kararsızım yanıtı alınmıştır.

c) Eğitimcilerin gençler arası sosyal duygusal ilişkilerdeki şiddet davranışlarını fark etme kapasitesi artar

Ne Var Ne Yok?! Projesi’nin ortaya çıkışının arkasındaki temel motivasyonlardan biri olan eğitimci ve uzmanların gençler arasındaki sosyal duygusal ilişkilerde ortaya çıkabilecek olası şiddet durumlarına müdahale edebilme potansiyeli, bu grubu ilişkilerdeki şiddeti fark edebilme konusunda güçlendirmeyi önemli hale getirmektedir.

Uygulama Kitabı ile Şiddet Döngüsünü

Daha Kolay Farkeder Oldum

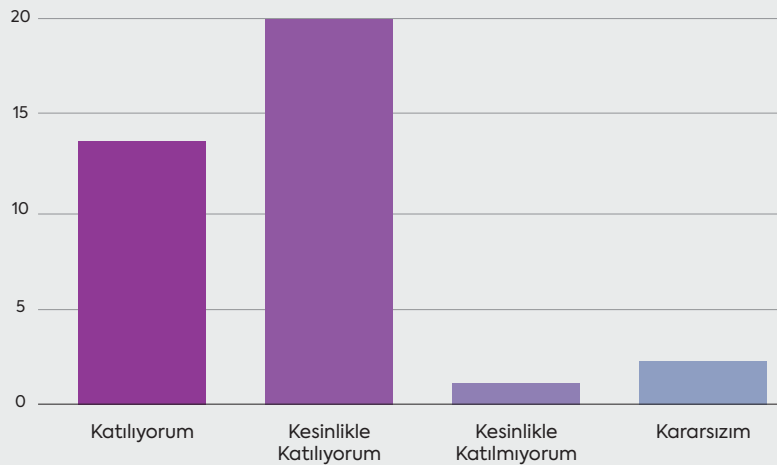
— Grafik 18: Şiddet döngüsüne dair farkındalık

Yukarıdaki grafiklerden de izleneceği gibi anket katılımcılarına yöneltilen, ilişkilerdeki şiddet döngüsünü fark etme konusunda uygulama kitabının etkisine ilişkin soruya %84 oranında olumlu yanıt verilmiştir. Katılımcıların %8'i ise bu konuda olumsuz görüş bildirmiştir.

Bununla beraber bu soruyu desteklemek amacıyla sorduğumuz şiddet izlerini fark edebilme sorusuna katılımcıların %92'si olumlu yanıt vermiştir.

Gençlerin Duygusal ve Sosyal ilişkilerinde Zarar Verici

Davranışlar Olduğuna Dair İzleri/Uyarıları Fark Edebilirim

— Grafik 19: Zararlı davranışları fark etme

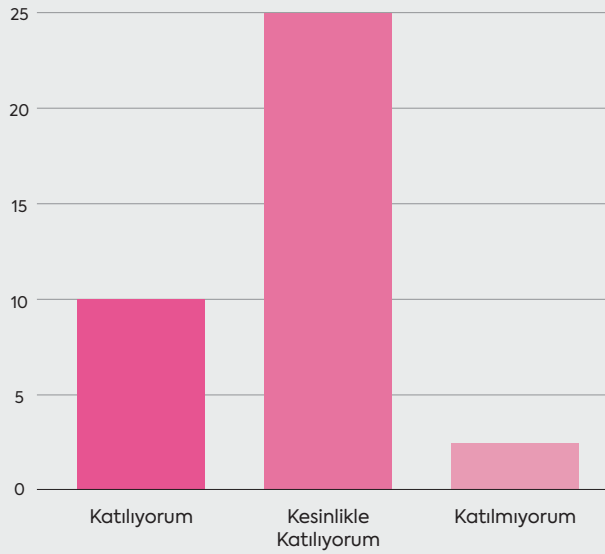
d) Eğitimcilerin gençleri şiddet durumlarında yönlendirme becerisi artar.

Eğitimcilerin, gençler arasındaki şiddet durumlarını fark edebilme becerisinin bir

sonraki adımı ve tamamlayıcısı olarak; şiddet durumlarında gençleri destekleyebilme becerisinin artması da uygulama kitabının beklenen etki hedeflerindedir.

Uygulama Kitabı ile Şiddet Döngüsünü

Daha Kolay Farkeder Oldum

Grafik 20: Şiddete karşı gençleri destekleme

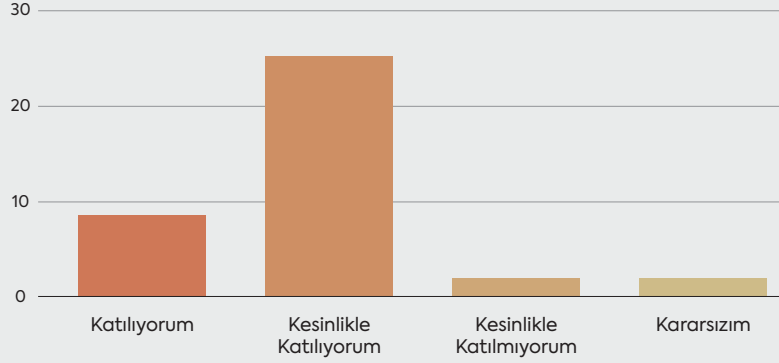
Bu bağlamda ankete katılan eğitimcilerin şiddete maruz bırakılan gençleri desteklemek için neler yapabileceklerinin farkında olup olmadıkları sorulmuştur. Bu soruya %94 oranında pozitif yanıt gelmiştir.

e) Uygulamaları yürütme kapasitesi artar

Etkisini anlamak istediğimiz uygulama kitabının en temel hedeflerinden birisi ve hazırlanış amacı gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak isteyen eğitici ve uzmanlara materyal ve içerik desteği vermektir. Bu bağlamda eğitimcilerin kitapta yer alan uygulamaları yürütme kapasitesindeki artış uygulama kitabı ile hedeflenen en önemli değişimdir.

Kitap Gençlerle Güvenli İlişki Üzerine Uygulamalar

Yapabilme Kapasitemi Artırdı.

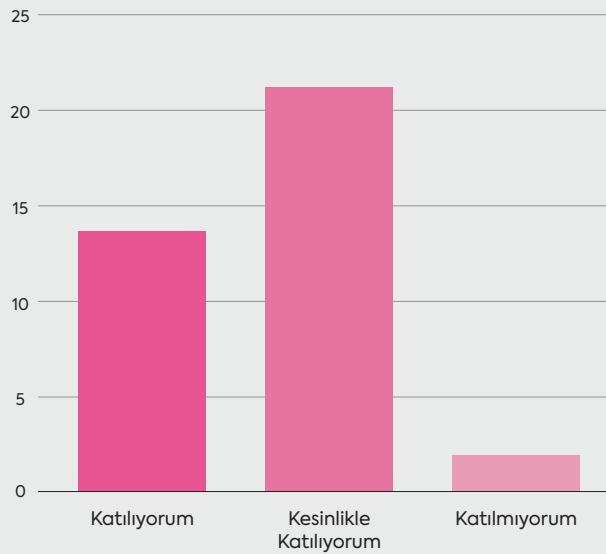
— Grafik 21: Güvenli ilişki üzerine uygulama yapabilme

Yukarıdaki grafikten de görüleceği gibi katılımcıların %95'i uygulama yürütme kapasitesinin arttığını belirtmiştir.

Bununla birlikte araştırmamızda, uygulama yürütme kapasitesi olgusu detaylandırılmış ve bu kapsamda eğitimcilerin gençlerle iletişim, gençlerden gelecek sorularla baş etme, eğitici olarak gençlerle çalışırken sağlıklı bir konum belirleme konularında bir değişim yaşayıp yaşamadıkları anlaşılmalı istenmiştir.

Uygulama Kitabı ile Şiddet Döngüsünü

Daha Kolay Farkeder Oldum

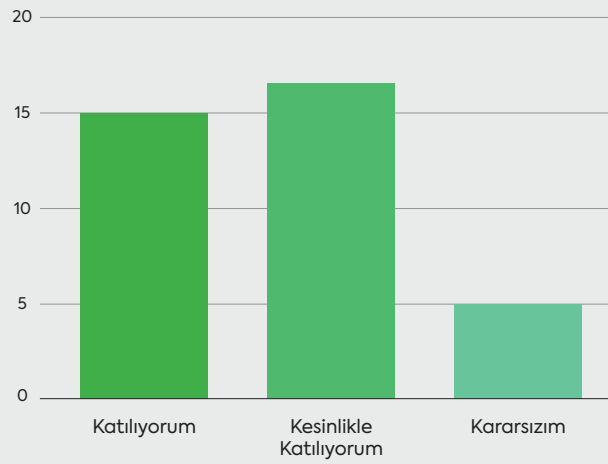
— Grafik 22: Uygulama kitabının iletişime etkisi

Bu bağlamda ilk anlamak istediğimiz eğitimcilerin gençlerle iletişim kurarken ne düzeyde güçlendikleri olmuştur. Katılımcıların %95'i bu soruya olumlu yanıt vermiştir.

Eğitimcilerin gençlerden gelebilecek soru ve dirençlere yanıt verebilme konusunda güçlenmesi ikinci bakılan konu olmuştur. %86 oranında bu konuda pozitif yönlü bir değişim ortaya çıktığı görülmüştür.

Kitap Gençlerden Gelecek Soru ve Dirençlerle

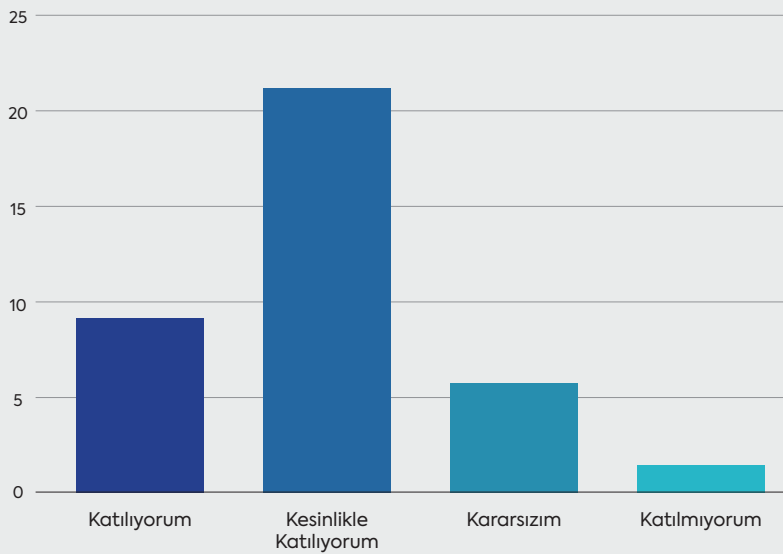
Baş Edebilmeme Yardımcı Oldu

Grafik 23: Sorulara yanıt verme ve dirençlerle baş edebilme becerisi

Uygulama Kitabı ile Şiddet Döngüsünü

Daha Kolay Farkeder Oldum

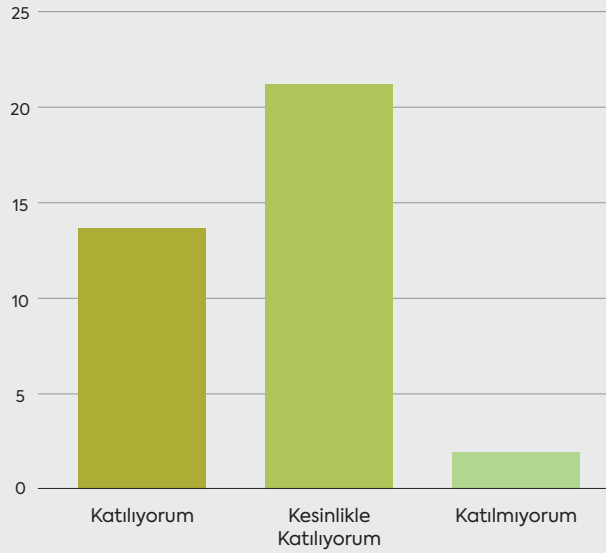
Grafik 24: Gençlerle çalışırken kendi konumunu yönetebilme

Son olarak gençlerle çalışırken dengeli bir pozisyon belirleyebilmek de eğitimciler açısından önemli bir değişim alanıdır. Anketimiz katılımcıların %81'inin bu konuda güçlendiğini göstermektedir.

Sonuç olarak gençlerle çalışma konusunda kazanılan tüm bu becerilerin, eğitimci ve uzmanları gençlerle çalışmanın etkisini fark etmek noktasında güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Anket katılımcılarının %95'i gençlerle sosyal duygusal ilişkiler üzerine çalışmanın etkisini fark ettiğini belirtmiştir.

Uygulama Kitabı ile Şiddet Döngüsünü

Daha Kolay Farkeder Oldum

—■ Grafık 25: Gençlerle çalışma konusunda farkındalık

Bu konu yine katılımcılarımızla yapılan görüşmelerde de altı çizilen noktalandır:

Kesinlikle genel olarak gençlere yaklaşım, gençlerle ilişki kurma, onlarla, kendinle sınırları belirleme konusunda inanılmaz işlevsel oldu. Özellikle sınırlar konusu ki hani benim biraz da böyle kendi özel algımdan ve yaşantımdan dolayı, o sınırları çizme konusu hala

böyle üzerinde çok çalıştığım bir konu. Ee dolayısıyla işte o projeye birlikte hem öğrencilerimle hem öğretmen-öğrenci ilişkisi, hem bireysel ilişkilerimiz. Yani bu konulardaki sınırlar üzerine düşünme konusunda açıkçası benim inanılmaz işime yaradı. Hala da yani o bilgileri kullanıyorum veya geliştirmeye çalışıyorum (Eğitimci Görüşü)

f) Eğitimcilerin Kişisel Hayatında Ortaya Çıkan Etki

Etkisini anlamak istediğimiz uygulama kitabının en temel hedeflerinden birisi ve hazırlanış amacı gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak isteyen eğitici ve uzmanlara materyal ve içerik desteği vermektir. Bu bağlamda eğitimcilerin kitapta yer alan uygulamaları yürütme kapasitesindeki artış uygulama kitabı ile hedeflenen en önemli değişimdir.

Eğitimcilerle mesleki olarak gençlerle güvenli ilişkiler üzerine çalışmak konusunda güçlenme deneyimleri üzerine yürüttüğümüz çalışmada, sosyal etkinin planlanmayan bir boyutu olarak araştırma sorularından birini de katılımcıların kişisel olarak da uygulama kitabının etkisiyle güçlenip güçlenmedikleri oluşturur.

Bu bağlamda ilk karşımıza çıkan değişim ve güçlenme **eğitimcilerin kendi ilişkilerindeki şiddet örüntülerini fark etmeleri** olmuştur. Bu yanıt, hem görüşmelerde hem ankette yer alan açık uçlu sorularda sıklıkla dile getirilmiştir.

Yani işte şiddet tanımları olsun, işte o böyle dikkat çekici stickerları var ya derneğin, onları kullanmıştı ve o kavramlar inanılmaz böyle ufuk açıcı olmuştu benim için. Hem çok anlaşılır hem de kavramların sınırları çok iyi çizilmiş. Ee dolayısıyla hani ben o sunumdan, o kavramlardan ve derneğin isminden bir hayli etkilendim. Aslında hani etki-

lenmemin bir sebebi de özel ilişkimde aslında şiddet gördüğümü de yani bir şiddetin içinde olduğumu fark etmem oldu. Yani hani böyle gizli bir şiddet örüntüsünün içindeydim sanırım. Bir anlamda çarpıcılığı da oradan vurdu beni. (Eğitimci Görüşü)

Ya aslında şöyle hani çok böyle gençlere gitmeye de gerek yok. Ben söylediğim gibi aslında hani yetişkinler olarak, ben kırk bir yaşındayım hani gençlere gelene kadar ki katılan arkadaşlar da mesela bizim yirmi beş kişilik ekibe katılan arkadaşlar da aşağı yukarı benim yaşında veya daha yaşı büyük olan arkadaşlar vardı. Yani biz kendi ilişkilerimizi tanımlama, işte flört şiddeti bizim ilişkimizin neresinde veya sanal şiddet nasıl yaşanıyor bizim dijital ortamımızda.. Tartışmaya ilk önce kendimizden başladık yani bunu arkadaşlarla sonrasında konuştuğumuzda da aynı şey oldu. (Eğitimci Görüşü)

Kişisel hayatımda da hayatta kalanı ve faili olduğum flört şiddeti biçimleri konusunda farkındalığım arttı diyebilirim. Şiddetsiz iletişim ve ilişki kurabilme adına çaba sürdürmemde katkısı oldu. (Eğitimci Görüşü)

Geçmiş ilişkimde maruz kalıp farkında olmadığım şiddet biçimlerini farketmemi sağladı. Geçmişte yaşadığım ilişkilerdeki algılarımı fark ettim. (Eğitimci Görüşü)

Geçmiş ilişkilerimde maruz kalıp farkında olmadığım şiddet biçimlerini farketmemi sağladı. İkili ilişkilerde uygulanan flört şiddetine yönelik farkındalığım arttı. (Eğitimci Görüşü)

Araştırmamıza katılan eğitimci ve uzmanlar yalnızca ilişkilerinde maruz kaldıkları şiddet durumlarını fark etmekle kalmamış aynı zamanda kendi davranış ve dillerine nüfuz etmiş “eril dil ve davranışları” da fark etmişlerdir.

Şiddeti tanımlayabilmek ve bu konuda net olmak hem kendi sınırlarıma daha çok sahip çıkabilmemi hem de başkasının sınırlarına saygı duymamı sağladı. Özellikle benim de bazı davranışlarımın şiddet içerdiğini fark etmek oldukça sarsıcı bir deneyimdi. Genlerimize işlemiş yargılarla yüzleşebilmek, kabul etmek ve değiştirmek zor. Ama sonu çok güzel. (Eğitimci Görüşü)

Kesinlikle olduğunu düşünüyorum, kendimi bu noktalarda farkındalığı yüksek olan bir insan olarak tanımlarken bazı rutinimizde olan şeylerin şiddet olduğunu fark ettim ve aynı zamanda duygusal ilişkimde bazen bunu kendim de yaptığımı fark ettim, bunları düşünürken cinsiyet eşitliğinin de önemini hatırladım karşılıklı düzenlemem gereken şeyleri farkettim. (Eğitimci Görüşü)

Kullandığım eril dil ve cinsiyetçi dilin farkına varmak önemliydi. (Eğitimci Görüşü)

Ortaya çıkan bu iki farkındalığın önemli bir sonucu ise kitapla çalışan uygulayıcıların çevreleriyle kurdukları ilişkilere de bunları taşıyabilmeleri olmuştur.

Mesela “Mağdur ve Hayatta Kalan” kısmını bilmiyordum. Hani yeni bir kavram olarak hani toplumsal cinsiyet, şu, bu filan biliyorduk hani hemen hepimiz biliyorduk diğer kavramları ama “Mağdur ve Hayatta Kalan” çok ilgimi çekmişti. Bunun dışında onay almayla ilgili hani kendi çocuğuma ne yapıyorum soru işareti oldu. Şuan 4,5-5 yaşında kızım ve hani kendim de çocuğumun alanını işgal ettiğim oluyor mu? Hani onay almadan ona sarılıyor muyum filan, hani istemediği halde ben hatta onunla oturup konuştum yani istemiyorsan ben sana istediğin zaman sarılırım falan. Yani kendi hayatımda da böyle bir etkisini gördüm. (Eğitimci Görüşü)

Kesinlikle etkili olduğunu düşünüyorum. Öncelikle doğru bildiğim yanlışları tekrar gözden geçirdim. Etrafımda yaşanan ilişkileri daha sağlıklı ve önleyici bir biçimde gözlemleyebildim. Aile içerisinde bazı davranış kalıplarımı değiştirmem gerektiğini de gördüm. (Eğitimci Görüşü)

Güvenli ilişkide olması gerekenleri fark etmeme, neyin şiddet olduğunu anlamama ve özgüvenimin artmasına imkan verdi. Bana sağladığı katkı çevreme

de aktarabilmeme olarak sağladı. Domino etkisi yarattı diyebilirim.

(Eğitimci Görüşü)

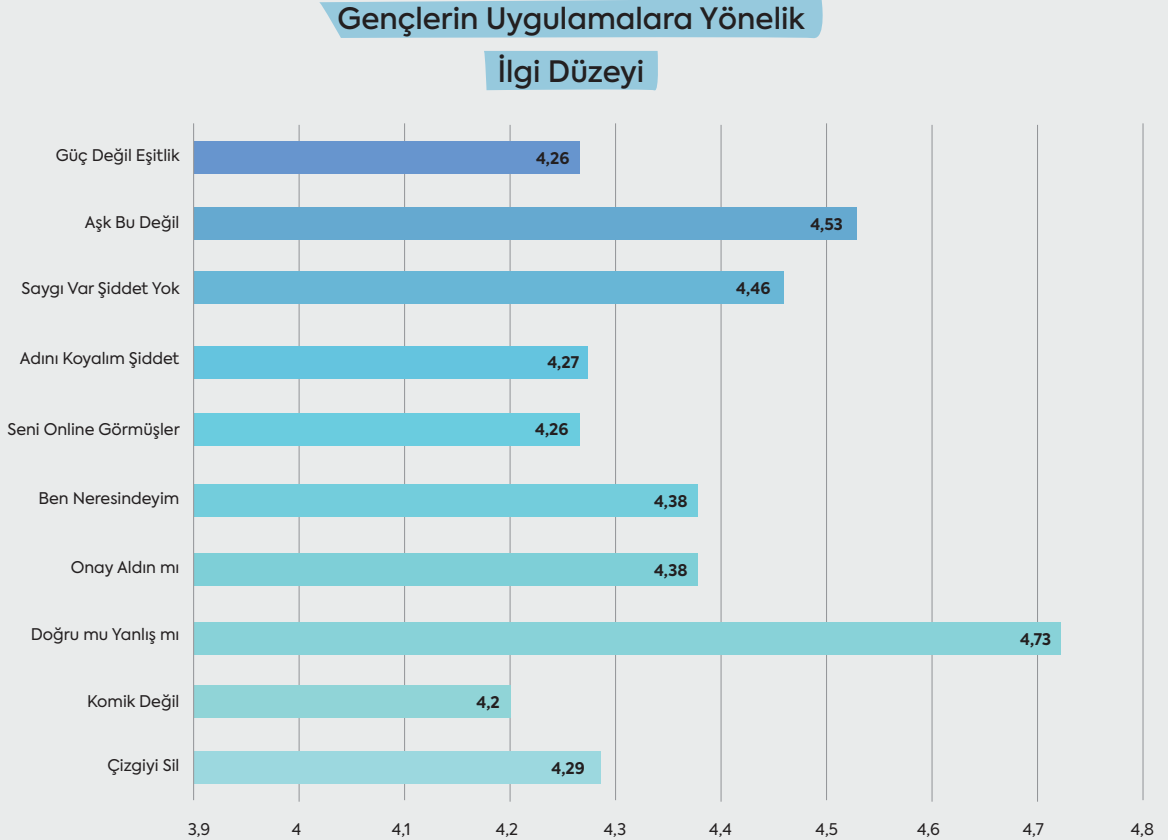
Çocuğum ile ilişkimin eşitler arası olmasına dikkat ediyorum.

(Eğitimci Görüşü)

4.2 Projenin Gençler Üzerindeki Etkisi

Uygulama kitabı kullanılarak kendileriyle uygulama yapılmasının gençler üzerindeki etkisine geçmeden, gençlerin uygulamalara yönelik ilgisinin nasıl çeşitlendiğinden kısaca bahsetmek anlamlı olur.

Gençlerin uygulama bazlı ilgisini gösteren aşağıdaki grafik incelendiğinde bu ilginin eğitimcilerin sıklıkla yürüttüğü uygulamalardan farklılaştığı görülecektir.

— Grafik 26: Gençlerin uygulamalara yönelik ilgisi

Uygulama kitabının eğitimciler dolayısıyla gençler üzerinde yarattığı etkiye odaklandığımızda, projenin en önemli etkisinin gençler arası ilişkilerde azalan şiddet eğilimi olduğunu görürüz. Bu önemli değişimin ortaya çıkabilmesi için ise görece kısa sürede ortaya çıkan ön koşul da diyebileceğimiz başka değişimlerin ortaya çıkması gerekmiştir. Bu bölümde değişimler ele alınırken bu izleği verecek şekilde, en dar kapsamlıdan başlayarak, birbiriyle neden sonuç ilişkisi ile bağlı şekilde incelenmiştir. Son olarak bu bölümde hem gençlerin anketlere verdikleri yanıtlardan hem de eğitimcilerin gençlere ilişkin gözlemlerinden faydalanılmıştır.

Bu bağlamda gençler üzerinde ortaya çıkan etki, şu başlıklar altında ele alınmıştır:

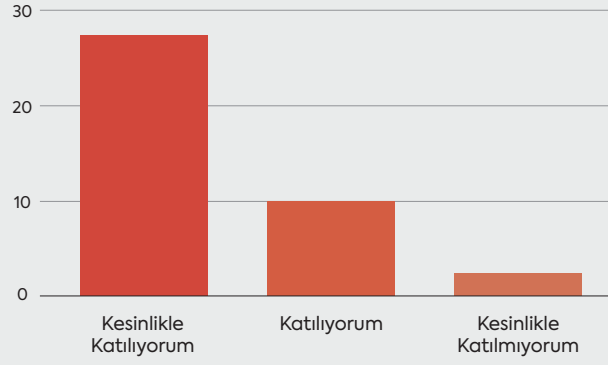
- Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlar hakkında bilgi düzeyi pozitif yönde değişir
- Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlara dair farkındalığı artar
- Gençler kendilerini sosyal ve duygusal ilişkilerinde daha rahat ifade etmeye başlar

- Gençlerin sınır oluşturabilme ve bu sınırı koruyabilme kapasitesi artar
- Gençler şiddet içermeyen sosyal ve duygusal ilişkiler kurmaya başlar

a) Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili temel kavramlar hakkında bilgi düzeyi pozitif yönde değişir

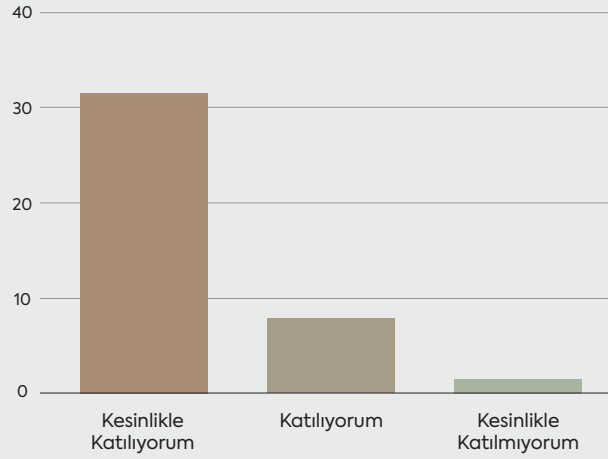
Gençler arasında şiddet içermeyen ilişkiler kurulabilmesinin en temel koşullarından birisi olarak ele aldığımız değişim hedefi, gençlerin flört şiddeti ve ilişkili kavramlar hakkında bilgi sahibi olmasıdır. Flört şiddeti ve ilişkili kavramlar hakkında bilgi edinmeleri, gençlerin ilişkilerinde karşılıklarına çıkabilecek şiddete karşı farkındalığı yüksek, sınır koyma kapasitesi güçlü bireyler olmalarını desteklemektedir. Flört şiddeti kavramına ilişkin sorulan ilk soruda %97 gibi yüksek bir oranla uygulamaların pozitif etkisi gözlenmiştir. Bu soruyu desteklemek için sorulan diğer flört şiddeti ile ilgili bilgi düzeylerini değerlendirme sorusuna yine aynı oranda genç olumlu yanıt vermiştir.

Flör Şiddeti Kavramını Duydum

— Grafik 27: Gençler için: “Flört şiddetini duyma şiddeti” kavramına dair bilgi artışı

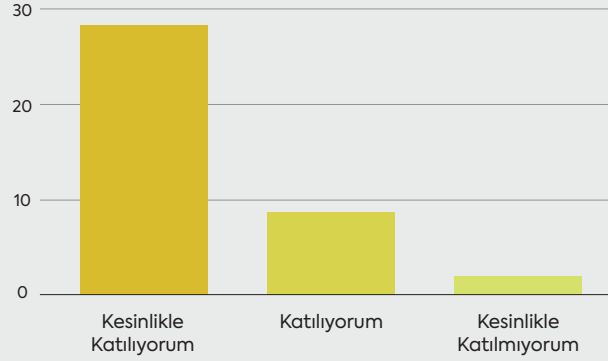
Flör Şiddeti Kavramına Dair Bilgim Arttı

— Grafik 28: Gençler için: “Flört”

Son olarak flört şiddetinin hangi şekillerde ortaya çıkabileceğine ilişkin bir soru daha sorulmuş ve gençlerin bu konudaki bilgilerinin de yine %97 oranında uygulama kitabının etkisiyle edinildiği görülmüştür.

Flört Şiddetinin Hangi Biçimlerde Ortaya Çıkabileceğini Öğrendim

— Grafik 27: Grafik 29: Gençler için: “Flört şiddeti”nin ortaya çıkış şekilleri

Bu konuda eğitimci ve gençlerin anlatıları da önemli ipuçları taşımaktadır.

Ve çocukların ilgisini çeken flört şiddetiydi. Özellikle sanal ortamdaki yaşadığı problemlerin kitapçıktaki tanımlarını görünce, aa evet suçmuş veya biz de bunu yaşadık şeklinde dönüşleri, işte onların kafasında bir aydınlanmaya yol açması yani o anlamda güçlendirici olduğunu çocuklar için gördük açıkçası.

(Eğitimci görüşü)

Toplumda sürekli fiziksel şiddetten bahsediliyor fakat bu seminer sayesinde farklı şiddet türlerinin de olduğunu mesela psikolojik şiddet gibi ve bu olaylar karşısında dur diyebilmeyi yardıma ihtiyacı olanlara destek olmayı geliştirdiğimizi düşünüyorum.

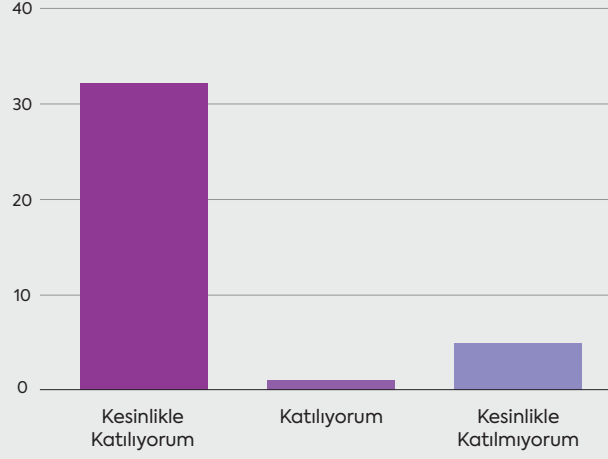
(Genç katılımcı görüşü)

b) Gençlerin flört şiddeti ve ilişkili kavramlara dair farkındalıkları artar

Uygulamaların önemli bir sonucu ve etkisi olarak karşımıza çıkan bir diğer başlık, gençlerin toplumsal cinsiyet, flört şiddeti ve sanal şiddet gibi kavramlara dair farkındalıklarının artmasıdır. Bu değişim hedefinin gençlerin bu alanda bilgilerinin artması ile doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamak önemlidir. Gençler hem bu kavramlar ve ilişkili meselelere dair daha dikkati olmaya hem de kendileri ve çevrelerinde bu davranışların ortaya çıkması durumunda bunu fark edebilmeye başlamaktadır.

Cinsiyetlerin Eşit Olduğuna Dair

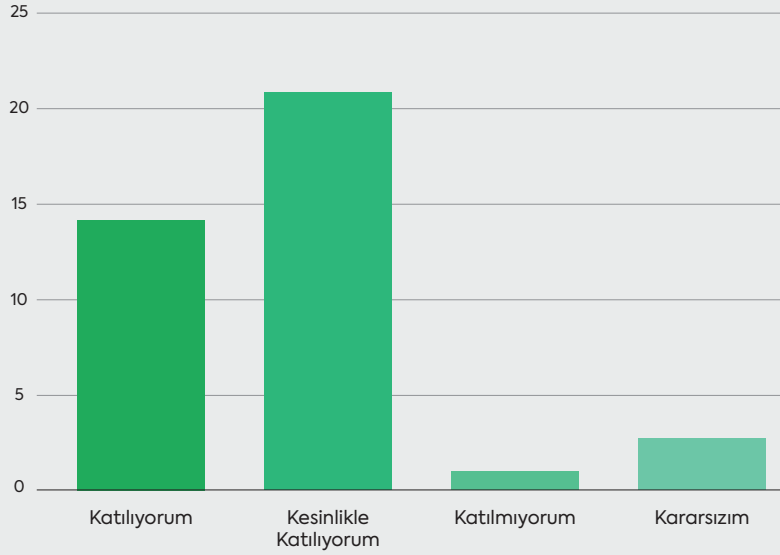
Farkındalığım Arttı

— Grafik 30: Gençler için: Cinsiyet eşitliği farkındalığı -1

Cinsiyetlerin Eşit Olduğuna Dair

Farkındalığım Arttı

— Grafik 31: Gençler için: Cinsiyet eşitliği farkındalığı -2

Yukarıdaki grafiklerden de görüleceği gibi gençlerin %97'si toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda %90'ı ise kendi davranışlarındaki cinsiyetçi eğilimleri sorgulamak konusunda farkındalığının arttığını belirtmiştir.

Bu konuda kendileriyle görüşülen eğitimciler, gençlerle ilgili şu gözlemlerini aktarmıştır:

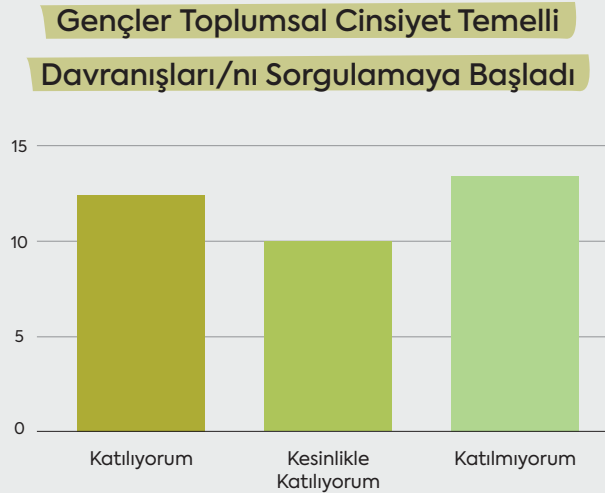
Ee şimdi şöyle; meslek lisesinde öğretmen olduğumu söylemiştim ve bizim okulda çocuklar arasında itişme, kakaşma, birbirini itme, küfür etme, hakaret etme çok yaygın. Hani çocukların bu böyle günlük alışkanlıkları haline gelmiş ve bunun bir problem olduğunun farkında değiller. Dolayısıyla daha çok biz çok daha böyle alt seviyeden, hani arkadaşının sınırları, senin sınırların, e bunun, bu şekilde davranmanın bir problem olduğu, bir ihlal olduğu, bir taciz olduğunun üzerinde daha çok durmaya çalıştık. Çocuklarda o anlamda bir farkındalık

kesinlikle gelişti. Hani birçok öğrenci bu konuda kendilerini değiştirmeye çalıştı. İşte o gelgitleri, yapamamak, eski alışkanlıklarına dönmeleri... Ama o bocalamalarını görmek bile bizim için çok sevindiriciydi. (Eğitimci görüşü)

Bir çoğunun ikili ilişkileri vardı ama hiç ikili ilişkisi olmayan gençler de tabii ki vardı grupta. Şeyi fark etmiş oldular işte güvenli ilişki nasıl olur? Güvensiz ilişki nasıl olur? Ya da özellikle kıskançlığın güvensiz bir ilişkide yer aldığı ve kıskanarak sevgilerini gösteremeyeceklerinin mesele, bunların üstünde çok durdurmıştık ve bunu fark ettiklerini de sonradan gördüm yani. (Eğitmen görüşü)

Eğitmenlerin gençlerle ilişkili gözlemleri ayrıca anket sonuçlarına da yansımıştır.

Eğitimcilerin %65'i gençlerin bu yanıtını destekleyen yanıtlar vermiştir.

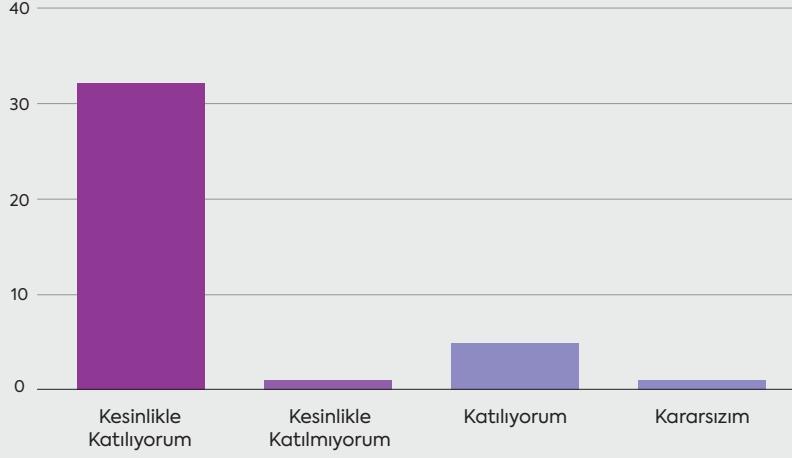

Grafik 32: Gençlerin toplumsal cinsiyet temelli davranışları

Benzer olarak gençlerin sanal şiddet konusundaki farkındalığının da arttığı görülmektedir. Bu konuda öncelikle gençlerin anket yanıtı önemlidir. Gençlerin %95'i sanal şiddet konusunda farkındalığının arttığını söylemiştir.

Sanal Şiddet Kavramına Dair

Farkındalığım Arttı

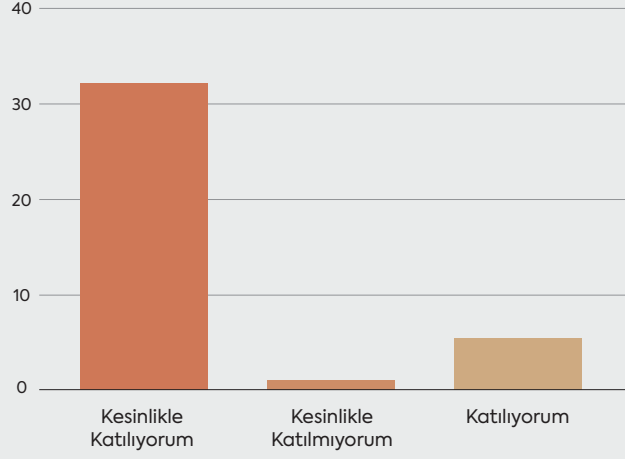
Grafik 33: Gençler için: “Sanal şiddet”

Yine eğitimci görüşüne başvurduğumuzda, bu değişimin önemli bir örneğini görürüz:

Şimdi şiddet türleriyle ilgili bir etkinlik var o kitapta. Tabii ki biz fiziksel şiddeti biliyoruz, sözel şiddeti biliyoruz ama mesela cinsel şiddet çok çocukların zihninde olmayan bir şiddet türü aslında. Ya da işte böyle internet temelli, sosyal medya üstünden teknolojik şiddet; mesela bu çocukların çok fazla bilmediği bir şey. Bu kısımlarda çocukların farkındalık kazandıklarını fark ettim ve mesela çocuklar hep şey yaptıklarını ifade etmişlerdi; Hocam biz mesela Whatsapp’tan bir mesaj atıyorduk, cevap vermeyince sıkıntı çıkıyordu. Ama çocuklar ısrarla aramamaları gerektiğinin, aslında onun da bir şiddet olduğunu ya da işte ısrarla mesela mesaj atmamaları gerektiği, onun da bir şiddet türü olduğunu mesela fark ettiler ve bunu ifade ettiler.(Eğitmen Görüşü)

Gençlerin farkındalıklarının kendi ilişkilerindeki şiddet döngülerini tanımak, ayırt etmek konularında da ortaya çıktığı görülmüştür. Gençlerin bu konuda %97 oranında olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Eğitimcilerin gençlerle ilgili paylaştığı deneyimler de bu konuda nasıl bir aşama kaydedildiğinin göstergesidir.

Sosyal ve Duygusal İlişkilerimde Şiddet Davranışlarını ve Şiddet Döngüsünü Daha Kolay Fark Etmeye Başladım

Grafik 34: Gençler için: Şiddet döngüsünü fark etme

Çocuklar kısmına gelince çocukların aslında hani çok flört şiddeti kavramını veya sanal şiddeti bilmediklerini ama bunu deneyimlediklerini bu kitap sayesinde aa evet yani böyle bir durum varmış ve benim yaşadığım buymuş şeklide dönüşleri oldu. Mesela öğrencilerin birini bir dinleme fırsatımız oldu, sonra hani aslında ilişkisinde problemlili olduğunu işte yok cep telefonunu alıp karıştırıyor, cep telefonunu kontrol etmek istiyor. Aslında bunların hepsinin bir sevgi değil, sorun olduğunu mesela birçok gençten sonrasında dinledik hani o tür iç dökmeler oldu bizlere karşı. Dolayısıyla hani bildikleri kavramlar değildi ama yaşamlarında deneyimledikleri durumları. Sadece bunun adını koyma fırsatı verdi o kitap onlara ve bize de tabii ki, biz yetişkinlere de.

(Eğitmen görüşü)

Bir öğrencim şöyle söylemişti, ben onlara ilk önce eğitim veriyordum o esnada bu öğrenci kızardı “Ne oldu niye böyle oldun dedim?” “hocam inanmıyorum, ben eski erkek arkadaşına iki yıl boyunca musallat olmuşum” dedi. Yani bunun kötü bir şey olduğunu zannetmiyordum. Yani ben onu takip ettirmenin kötü bir şey olduğunu zannetmiyordum. Yani ben onu merak ediyordum ve ondan haber almak istiyordum aslında. Evet sen çok onu bırakmak istememişsin, devam etmek istemişsin ama onun bundan ne kadar rahatsız olduğunu şimdi görüyorsun aslında diye konuştuk. (Eğitmen görüşü)

c) Gençler kendilerini sosyal ve duygusal ilişkilerinde daha rahat ifade etmeye başladılar

Gençlerin kendi aralarında kurdukları ilişkilerde şiddete maruz bırakılma oranının azalabilmesinin en temel koşullarından biri de kendilerini ilişkilerinde daha rahat ifade etmeye başlamalarıdır. Kitapta yer alan uygulamaların gençlerin aktif katılımına dayanması, uygulamaların gerçekleştirilmesinin ön koşullarından birinin

gençlere kendilerini ifade edebilecekleri güvenli bir alan sağlamak olması, gençlerin ilişkiler konusunda kendilerini daha rahat ifade edebilmesine de olanak sağlamıştır. Öte yandan bu durum gençlerin ilişkiler üzerine düşünmeye, sorgulamaya ve farkındalık kazanmaya başlamasıyla da ilişkilidir. Şiddet ve sınır gibi konularda farkındalığı artan gençler kendi ilişkilerinde de belirli durumları tanımlayabilmeye ve bunları dile getirmeye başlamıştır.

Grafik 35: Gençler için: Kendini ifade etme

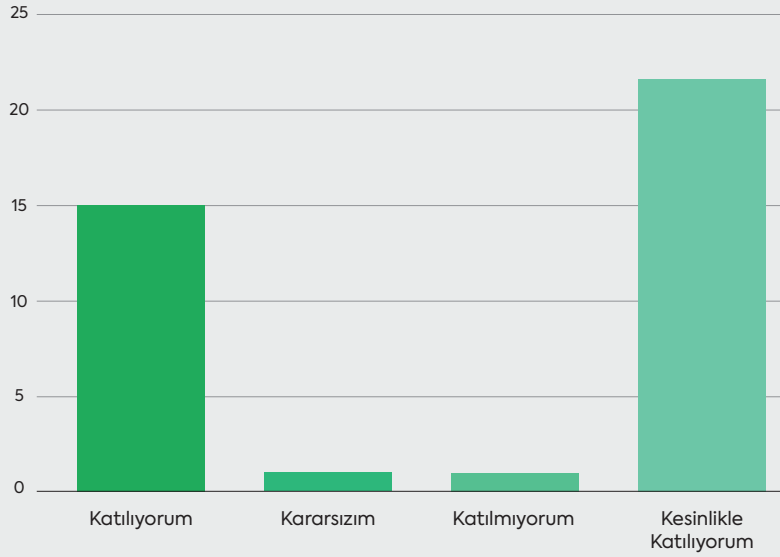
Grafikten de görüleceği gibi araştırmaya katılan gençlerin %95'i kendilerini daha rahat ifade etmek konusunda olumlu yanıt vermişlerdir.

d) Gençlerin sınır oluşturabilme ve bu sınırı koruyabilme kapasitesi artar

Gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde şiddete maruz bırakılmalarının önüne geçebilmeleri konusunda güçlendiren önemli değişimlerden bir diğeri ise iliş-

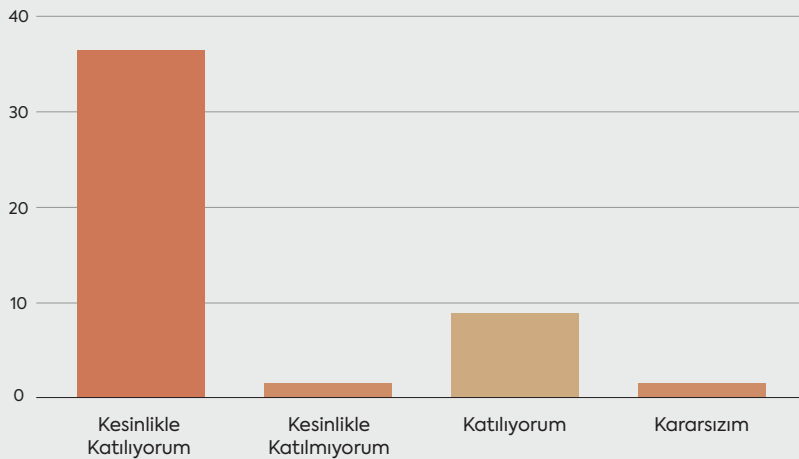
kilerinde sınır oluşturabilme, “hayır”ı bir yanıt olarak verme ve kabul etme konularında pozitif yönlü bir değişimin ortaya çıkmasıdır.

Kendimi Sosyal ve Duygusal İlişkilerimde Sınır Oluşturabilme ve Koruyabilmeye Başladım

Grafik 36: Gençler için: Sınır oluşturma

Sosyal ve Duygusal İlişkilerimde Hayır Demeye ve Hayır Cevabını Kabul Edebilmeye Başladım

Grafik 37: Gençler için: Hayır yanıtı

Gençler %95 oranında sınır oluşturma ve sınırlarını koruma konusunda güçlendiğini belirtmiştir. Benzer şekilde hayır demeye ve hayırı yanıt olarak kabul etmeye başladığını belirten gençlerin oranı da yine %95'tir. Gençler ayrıca anketteki açık uçlu soruya en çok sınır konusuna değinerek yanıt vermişlerdir.

Duygusal ilişkilerde olan davranışlarım değişti. Hayır demeyi öğrendim. Kadın erkek eşitliğinin önemi daha iyi anladım. Yapmak istemediğim bir şeyi yapmak zorunda olmadığımı fark ettim. Şiddetin sadece fiziksel değil sanal, psikolojik, duygusal olabileceğini anladım. (Genç katılımcı görüşü)

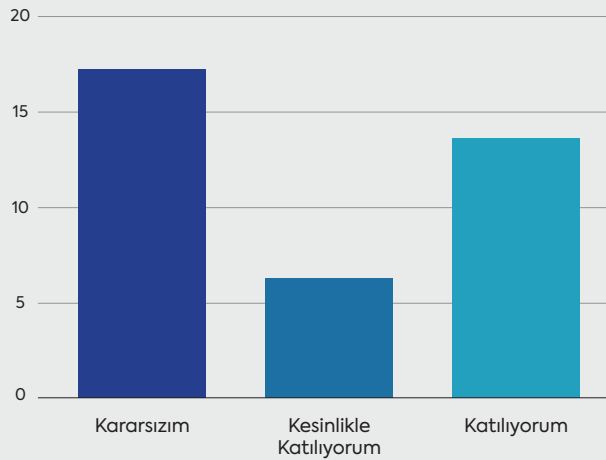
Sınır kavramını tam olarak bilmiyordum. Yani arkadaşlarımla ilişkilerde onla-

rı kaybetmemek için kendimden ödün vererek sınırlarıma girmelerine izin veriyordum. Sonrasında ise ilk defa hayır dedikten sonra gerçekte ilişkilerde mesafeyi korumak gerektiğini farkettim. (Genç katılımcı görüşü)

Gündelik yaşamıma katkıda bulunduğumu düşünüyorum. Örneğin kendimin istemediği bir şeyi başkası istiyor diye yapmıyorum. Kendime belli sınırlar koydum ve bunun dışına çıkmamaya çalışıyorum.(Genç katılımcı görüşü)

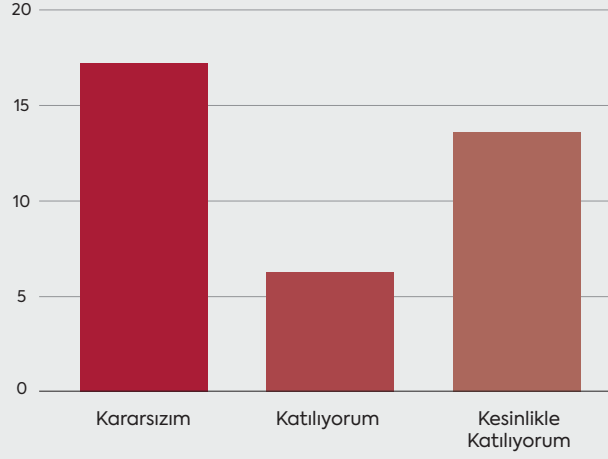
Eğitmciler ise gençlerin sınır oluşturmaları ile ilgili %54, hayır yanıtını kabul etmeleri konusunda ise %62 oranında olumlu yanıt vermişlerdir.

Gençler Sosyal ve Duygusal İlişkilerinde Sınır Oluşturabilme ve Koruyabilmeye Başladı

—■ Grafik 38: Sosyal ve duygusal ilişkilerde sınır oluşturabilme ve “hayır” yanıtı

Gençler Sosyal ve Duygusal İlişkilerinde Hayır Demeye ve Hayır Cevabını Kabul Edebilmeye Başladı

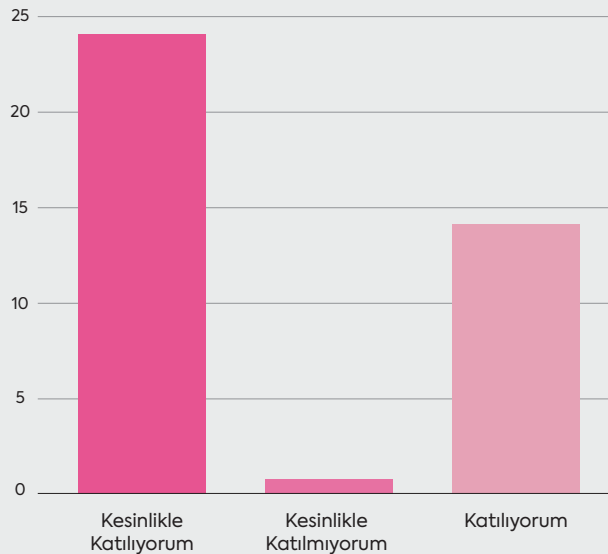

— Grafik 39: Sosyal ve duygusal ilişkilerde sınır oluşturabilme ve “hayır” yanıtı

e) Gençler şiddet içermeyen sosyal ve duygusal ilişkiler kurmaya başlar

Araştırmamızda ulaştığımız en önemli sonuçlardan biri, gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde şiddet eğilimlerinin azaldığına dair verdikleri yanıtıdır. Gençlerin %97’si bu konuda projenin pozitif sosyal etkisini gösteren “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” yanıtlarını vermiştir.

Sosyal ve Duygusal İlişkilerimde Şiddet (Dijital, Duygusal Şiddet vb.) Eğilimim Azaldı

— Grafik 40: Gençler için: Şiddet eğiliminde azalma

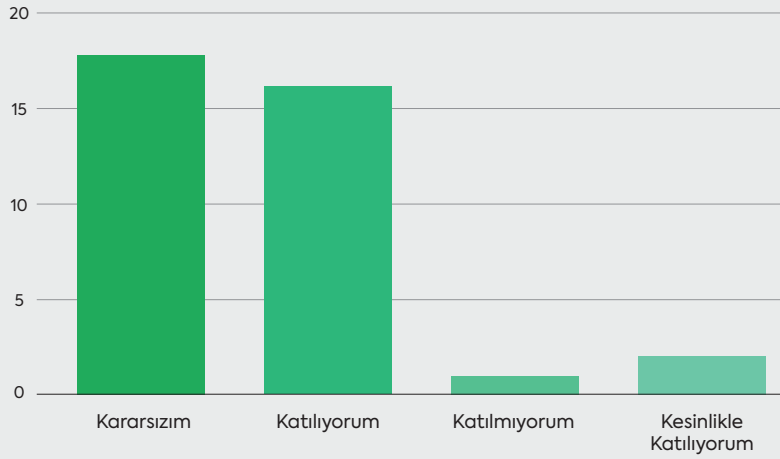
Günümüzde özellikle kadınlar istemeden de olsa psikolojik, fiziksel, her türlü şiddete maruz kalıyor. Ben de istemediğim durumlarda bu öğrendiklerimi uyguluyorum. (Genç katılımcı görüşü)

Ortaya çıkan bu yanıt, eğitimcilerin gençlere ilişkin gözlemlerini de kısmen destekler niteliktedir. Eğitimcilerden bu

konuda %49 oranında olumlu yanıt alınmış ancak %49 oranında da “kararsızım” yanıtı gelmiştir. Bu türden büyük bir değişimin ortaya çıkabilmesi ve gençlerde bir eğilim olarak gözlenebilir olmasının zaman alması beklenen bir durumdur. Bu sebeple bu konuda kararsızım yanıtının yüksekliği anlamlı bulunmuştur.

Gençlerin Sosyal ve Duygusal İlişkilerinde Şiddet

(Dijital, Duygusal Şiddet vb.) Davranışı Azaldı

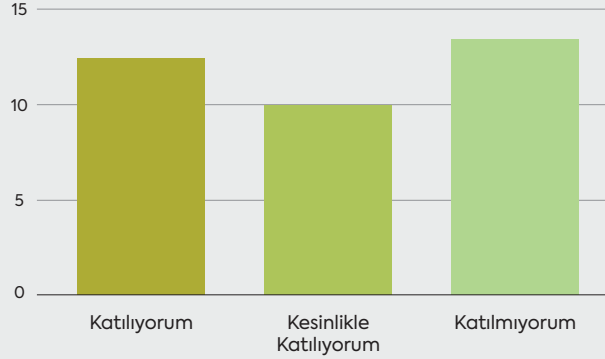

Grafik 41: Gençlerin sosyal ve duygusal ilişkilerinde şiddet davranışı

Ancak bu değişim hedefiyle ilişkili bir güçlenme olarak karşımıza çıkan, gençlerin destek mekanizmalarına başvurma eğiliminde yükselme olduğu gözlemi, yine eğitimcilerin yanıtlarından edinilmiştir. Eğitimciler bu konuda %73 oranında gençlerin güçlendiğini ifade etmiştir.

Gençlerin İhtiyaç Duyduklarında Destek Alabilecekleri

Mekanizmalara Başvurma Eğilimi Güçlendi

— Grafik 42: Gençlerin destek mekanizmalarına başvuru eğilimi

5- Sonuç ve Öneriler

Ne Var Ne Yok?! projesi kapsamında eğitimci ve uzmanların materyal ihtiyacını karşılamak ve projeyi gençlerle çalışan çok sayıda alan uzmanına yönelik olarak yaygınlaştırmak için hazırlanmış olan **Gençlerle Güvenli İlişkiler Üzerine Çalışmak Uygulama Kitabı**'nın rapor boyunca takip edilebileceği gibi pek çok pozitif etkisi ortaya çıkmıştır. Bu bölümde, yaptığımız araştırma süreci ve sonunda ulaştığımız kimi sonuçlar özetlenecektir.

Öncelikle araştırmamıza katılan ve uygulama yapamadığını belirten eğitimcilerin yanıtlarına ilişkin bir değerlendirme paylaşmak önemli bulunmuştur. Uygulama yapamama durumuna sebep olan etkenlere göz atıldığında en yaygın olarak çalışılan kurumlarda uygun ortam, zaman ve koşulların oluşamaması ile karşılaşılır. Bu durum kurum yöneticilerinden yeterli desteğin alınamaması ile de birleşmektedir. Bu yanıtı bizim için önemli kılan, eğitimcilerin uygulama yapma motivasyonları ve kişisel çabalarının mevcut olduğunu; ancak kendileri dışında sebeplerle uygulama yapamadıklarını görmek olmuştur. Ayrıca sınıfların kalabalıklığı, çalıştıkları yaş grubunun küçüklüğü gibi sebepler de uygulama yapılamamasının sebepleri arasında yer almıştır.

Araştırmamızda cevap aradığımız bir diğer soru ise, uygulama kitabının dernek ve proje kapsamında verilen herhangi bir atölyeye katılmaksızın da eğitimciler tarafından

rahatlıkla kullanılıp kullanılmadığı veya atölyeye katılan ve katılmamış olan eğitimciler arasında sosyal etki anlamında bir fark ortaya çıkıp çıkmamasıdır. Bu bağlamda atölyeye katılan ve katılmayan uzmanların belirli sorulara verdikleri yanıtlar karşılaştırılmış ve iki grup arasında belirgin bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç özellikle proje ekibinin kısıtlı olanaklarla, kitap edinen tüm eğitimcilere ve uzmanlara yaygınlaştırma eğitimi vermesinin mümkün olmadığı göz önünde bulundurulursa, daha anlamlı hale gelecektir.

Ancak yine de belirtmek gerekir ki, atölyeye katılan tüm uzmanlar gençlerle uygulama yürütmüştür, kitabı edinmesine rağmen uygulama yapmadığını belirten katılımcılar aynı zamanda herhangi bir atölyeye de katılmayan eğitimciler segmentinde yer almaktadır.

Hem eğitimciler hem de gençlerde karşımıza çıkan en belirgin değişim flört şiddeti, sanal şiddet, güvenli ilişki kavramlarına yönelik bilgi düzeyinde pozitif yönlü artıştır. Bu artış ise iki grupta da hem kendi ilişkileri hem çevrelerindeki ilişkilerde bu kavramların yansımalarını fark etmeye dönük önemli bir başka değişimi tetiklemiştir. Uygulama kitabından edinilen bilgilerin her iki grupta da belirli farkındalıklar yarattıklarını söylemek mümkündür.

Gençlerde ortaya çıkan farkındalığa dair göstergeler eğitimciler tarafında okulda, yurtda ve gençlerle yan yana oldukları diğer mecralarda gözlemlenmiştir.

Bilgi ve farkındalık düzeyindeki bu değişimlerin her iki hedef grup için de tutum ve davranışa veya belirli becerilere dönüşüp dönüşmediği de yine araştırmamızda incelediğimiz bir konudur. Eğitimciler özelinde baktığımızda bu değişimlerin gençlere yaklaşım ve gençlerle güvenli ilişki teması etrafında çalışabilme becerisi yarattığı görülmüştür. Gençlerde ise bu durum ilişkilerinde sınır konusunu ve bununla ilişkili olarak hayır diyebilme cesaret ve kararlılığını gösterebilme olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte gençler ilişkilerinde şiddet eğiliminin de azaldığını belirtmiştir.

Bu noktada eğitimciler ve gençler arasındaki ilişkiye de değinmek önemlidir. Pozitif yönlü ancak planlanmamış bir etki olarak eğitimcilerin uygulamalar sonunda öğrencileriyle kurdukları ilişkinin güçlenmesi karşımıza çıkar. Bu durum gençlere güvenli bir alan ve kendilerini ifade alanı açılmasıyla doğrudan ilişkilidir. Gençleri duymak eğitimciler için de mesleki olarak tatmin oldukları bir ilişki alanı açmıştır. Bu durum tersinden de işlemiş ve eğitimcilerin öğrencileriyle kurdukları ilişki halihazırda güçlü ise uygula-

maların etkisi daha kısa sürede ve güçlü şekilde ortaya çıkmıştır.

Öte yandan araştırmanın çarpıcı bir sonucu da uygulama kitabı ve uygulamalar aracılığıyla eğitimciler ve uzmanların kişisel olarak da önemli değişim ve güçlenmeler yaşamasıdır. Eğitimcilerin projenin etkisiyle kendileri, ilişkileri ve çevrelerindeki şiddet örüntülerini fark etmeye başlamaları ve bu farkındalıklarını yakınlarıyla ilişkilerine taşımaları eğitimciler tarafından sık sık ve heyecanla dile getirilmiştir. Eğitimcilerin projedeki sürekliliğini büyük ölçüde sağlayan faktörlerin başında kişisel yaşantılarında ve öğrencilerinin yaşantılarında projenin etkilerini gözlemliyor olmaları gelmektedir.

Araştırmamızda uygulama kitabının pozitif etkiyi artıran (kitabın) özelliklerine dair veri toplamak da mümkün olmuştur. Bu faktörlerden de bahsetmek önemlidir. Bunların başında kitabın dizaynı, kullanılan animasyon ve renklerin karakteristikleri gelmektedir. Eğitimciler öğrencilerinin kitapta yer alan pek çok detayı fark ettiği ve bunlardan etkilendiğini belirtmiştir. Buna örnek olarak kitapta yer alan kısa saçlı genç kadın karakter çizimleri ve yine kitapta yer alan genç proje katılımcılarının cümleleri belirtilmiştir. Bunlar

aracılığıyla gençler hem toplumsal yarıya dönüşmüş cinsiyet kalıplarının dışına çıkılabileceğini görmüş hem de akranlarının ifadeleri ve deneyimlerini duyma şansı yakalamıştır.

Son olarak katılımcı eğitimci ve uzmanlara uygulama kitabının etkisini artırabilmek için ne tür müdahaleler gerektiği de sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtların başında uygulama yürüttükleri gençlere verebilmek için proje kapsamında sertifika tasarlanıp kendileriyle paylaşılması ve yürüttükleri atölyeler sonunda öğrencileriyle bu sertifikaları paylaşma önerisi gelmiştir. İkinci olarak “İlişkide Güvenlik Cetveli” gibi bazı kritik görsellerin poster veya rozet olarak da eğitimcilerle ve gençler paylaşması gelir. Bu türden görsellerin gençler için ilgi çekici olacağını aynı zamanda da eğitimcilerin atölyelerinde kullanmak üzere materyale dönüşeceğini altı çizilmiştir. Son olarak da eğitimciler uygulamaların görsel ve işitsel materyallerle desteklenmesinin öğrenciler açısından çok ilgi uyandırıcı olduğunu ve bu türden ek materyaller geliştirmenin yine uygulama kitabıyla yaratılmak istenen etkiyi pozitif yönde destekleyeceğini belirtmişlerdir.

Cinsel Şiddetle
Mücadele Derneği

EMpower

Empowering young people, creating brighter futures.

cinselsiddetlemucadele.org

f | [projenevarneyok](https://www.facebook.com/projenevarneyok)

ig | [projenevarneyok](https://www.instagram.com/projenevarneyok)